Τό Μυστήριο τῆς Μετανοίας - Ἐξομολογήσεως

Σειρά: «Ἀναβαθμοί» ἀριθ. 21»

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ
ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ, ΒΥΡΩΝΟΣ ΚΑΙ ΥΜΗΤΤΟΥ
ΔΑΝΙΗΛ

Τό Μυστήριο τῆς Μετανοίας - Ἐξομολογήσεως

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ, ΒΥΡΩΝΟΣ ΚΑΙ ΥΜΗΤΤΟΥ
ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗ 2016

Τό Μυστήριο τῆς Μετανοίας - Ἐξομολογήσεως

Κείμενον:
Μητροπολίτου Καισαριανῆς, Βύρωνος καί Ὑμηττοῦ
Δανιήλ

Στοιχειοθεσία, Διακόσμησις, Ἐπιμέλεια Ἐκδόσεως
Ἀδελφότης Ἱερᾶς Μονῆς Ἁγίου Ἰωάννου Προδρόμου Καρέα

Copyright: Ἱερά Μητρόπολις Καισαριανῆς, Βύρωνος καί Ὑμηττοῦ
Λεωφόρος Φορμίωνος 83 - 161 21 Καισαριανή
Τηλ. 210.72.24.123

www.imkby.gr (e-mail) info@imkby.gr

ISBN: 978-960-6841-80-4

Περιεχόμενα

Πρόλογος 9

Ἑνότητα 1η

Α΄. Σύσταση - Ἐξέλιξη καί Τέλεση. 11

Β΄. Οἱ Πατέρες καί συγγραφεῖς τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας γιά τόν μυστηριακό χαρακτήρα τῆς ἱερᾶς Ἐξομολογήσεως. 20

Ἑνότητα 2η

Ἡ σύναξη γιά τή θεία Λειτουργία σάν ἔκφραση κοινωνίας 43

Ἑνότητα 3η

Προϋπόθεση γιά τήν συμμετοχή στήν θεία Εὐχαριστία ἀποτελεῖ ἡ καθαρότητα νοῦ καί καρδιᾶς. 47

Ἐπίλογος 71

Ἡ ἐπιστροφή τοῦ ἀσώτου υἱοῦ
καί ἡ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ Πατέρα.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στήν Βίβλο ὁ ἁμαρτωλός εἶναι ἕνας χρεώστης, πού ὁ Θεός μέ τήν ἄφεση τοῦ χαρίζει τό χρέος*. Ἡ ἀπαλλαγή εἶναι τόσο ἀποτελεσματική, ὥστε ὁ Θεός νά μή βλέπει πιά τήν ἁμαρτία, πού εἶναι σάν νά ρίχτηκε πίσω Του, ἤ πού ἀφέθηκε, ἐξιλεώθηκε, καταστράφηκε, ἐξαφανίσθηκε.

Ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός μέ τήν σταυρική Του θυσία κατήργησε τό χρεόγραφο τῶν ἁμαρτιῶν μας καρφώνοντας αὐτό στόν Σταυρό**.

Ὁ Χριστός ἐπισφράγισε τό ἔργο Του ἐξασφαλίζωντας στούς ἁμαρτωλούς τήν συγγνώμη τοῦ Πατέρα Του μέ τήν σταυρική θυσία Του γιά τίς ἁμαρτίες.

*. Ἀριθμῶν ιδ΄ 19.
**. Πρός Κολασσαεῖς β΄ 14.

Ἡ συγγνώμη τοῦ Θεοῦ στόν ἁμαρτωλό δίδεται διά τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ πού ἦλθε γιά νά ἐλευθερώσει, νά τόν θεραπεύσει καί νά τόν συγχωρέσει.

Μετά τήν Ἀνάστασή Του μετέδωσε στούς Ἀποστόλους τήν ἐξουσία τοῦ *«ἀφιέναι ἁμαρτίας»*.

Ἔκτοτε οἱ Ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας συγχωροῦν ὅσους προσέρχονται στό μυστήριο τῆς ἱερᾶς ἐξομολογήσεως καί τούς ἀπαλλάσσουν ἀπό τίς ἁμαρτίες τους.

Στήν μικρή αὐτή μελέτη μας ἀναφερόμαστε στό μυστήριο τῆς μετανοίας ἤ τῆς ἐξομολογήσεως πού καθαρίζει τήν ψυχή τοῦ πιστοῦ ἀπό τίς ἁμαρτίες ὥστε καθαρός νά προσέλθει στό μυστήριο τῆς θείας Κοινωνίας καί νά ἑνωθεῖ μέ τόν Θεό ἐφόσον ὁ καθαρός καί ἀμόλυντος ἀπό τήν ἁμαρτία Θεός, ὁ ἅγιος, μόνο μέ καθαρούς ἑνώνεται.

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

† Ὁ Καισαριανῆς, Βύρωνος καί Ὑμηττοῦ
Δανιήλ

Ἔγραφα στήν Καισαριανή
τήν Κυριακή τοῦ Ἀσώτου
28 Φεβρουαρίου 2016

Ἑνότητα 1η

Α΄. Σύσταση - Ἐξέλιξη καί Τέλεση.

1. Τό μυστήριο τῆς μετανοίας, πού καλεῖται καί τῆς ἐξομολογήσεως ἤ ἐξαγορεύσεως, συγκαταλέγεται στά ἑπτά μυστήρια τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, καί μάλιστα στά ὑποχρεωτικά γιά ὅλους τούς πιστούς. Ἡ λέξη, μέ τήν ὁποία τιτλοφορεῖται τό μυστήριο, σημαίνει τήν μεταμέλεια μετά ἀπό διάγνωση ἐσφαλμένων ἤ κακῶν πράξεων καί τήν μεταβολή καί ἀλλαγή γνώμης καί φρονήματος. Στήν Παλαιά Διαθήκη μετάνοια εἶναι ἡ ἐπιστροφή στόν Θεό μετά ἀπό τήν παράβαση τοῦ θείου νόμου, τῆς πνευματικῆς εἰδωλολατρίας καί τυπικῆς μοιχείας, στήν ὁποία κατατάσσονταν ὅλοι οἱ Ἰουδαῖοι πού ἀπιστοῦσαν. Ὁ ἄνθρωπος στόν βίο του εὔκολα μπορεῖ νά πέσει σέ σφάλματα,

σέ πράξεις ἀντίθετες πρός τήν ἐπιταγή τῆς ἠθικῆς συνειδήσεως, μέ ὀρθή ὅμως σκέψη ἐπανορθώνει καί καθαρίζει τόν ἑαυτό του μέ τήν μετάνοια, πού εἶναι θεῖο δῶρο, γι' αὐτό ὁ Ἱερός Χρυσόστομος ἀναφέρει· «Τό νά ἁμαρτάνει κάποιος ἴσως εἶναι ἀνθρώπινο, ἀλλά τό νά ἐπιμένει στήν ἁμαρτία δέν εἶναι ἀνθρώπινο ἀλλά σατανικό»[1].

2. Στήν Παλαιά Διαθήκη κλασσικό παράδειγμα εἰλικρινοῦς μετανοίας εἶναι τοῦ βασιλιᾶ Δαβίδ, ὁ ὁποῖος μετά τό διπλό ἁμάρτημά του, φόνο καί μοιχεία, καί τόν ἔλεγχο τοῦ Προφήτου Νάθαν, μετανόησε εἰλικρινά καί τότε συνέθεσε τόν ὑπέροχο ν΄ (50ό) ψαλμό, πού καλεῖται ψαλμός τῆς μετανοίας καί διαβάζεται συχνά στίς ἀκολουθίες τῆς Ἐκκλησίας μας.

Στήν Καινή Διαθήκη ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος, προετοιμάζοντας τήν ὁδό τοῦ Κυρίου, «βάπτιζε στήν ἔρημο καί κήρυττε νά μετανοήσουν οἱ ἄνθρωποι καί νά βαπτιστοῦν, γιά νά συγχωρηθοῦν οἱ ἁμαρτίες τους»[2].

Καί ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός ἄρχισε τό κήρυγμά του καλώντας τούς ἀνθρώπους νά μετανοήσουν· «Μετανοεῖτε, γιατί ἔφθασε ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ»[3].

---

1. «*Τό μέν ἁμαρτεῖν ἴσως ἀνθρώπινον, τό δέ ἐπιμεῖναι τοῖς αὐτοῖς, τοῦτο οὐκ ἀνθρώπινον λοιπόν, ἀλλ' ὅλον σατανικόν*» (Λόγος παραινετικός *εἰς Θεόδωρον ἐκπεσόντα*, PG 47, 301).

2. «*Ἐγένετο βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν*» (Μάρκου α΄ 4).

3. «*Μετανοεῖτε· ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν*» (Ματθαίου γ΄ 2).

Μετά τήν Ἀνάστασή Του ὁ Κύριος ἵδρυσε τό μυστήριο τοῦ βαπτίσματος τῆς σωτηρίας, μέ τό ὁποῖο αὐτός πού θά βαπτιστεῖ καθαρίζεται ἀπό τό προπατορικό ἁμάρτημα καί ἀπό ὅλες τίς ἁμαρτίες του καί σώζεται· *«Ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθείς σωθήσεται»*[4].

3. Ἡ ὁμολογία τῶν ἁμαρτιῶν εἶναι πάντοτε, ἡ ἀπόδειξη τῆς μετανοίας καί ἡ φυσική προϋπόθεση τῆς συγγνώμης.

Οἱ Ἰουδαῖοι πήγαιναν στόν Ἰωάννη τόν Βαπτιστή, ὁμολογοῦσαν τά λάθη τους καί βαπτίζονταν[5].

Ὁ Πέτρος ὁμολόγησε ὅτι εἶναι ἁμαρτωλός, ἀνάξιος νά πλησιάσει τόν Κύριο Ἰησοῦ Χριστό[6].

Κατά τήν περιγραφή τῆς μετανοίας στήν παραβολή τοῦ ἀσώτου υἱοῦ, ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός περιέλαβε καί τήν ὁμολογία τῆς ἁμαρτίας του[7].

Ἡ ὁμολογία τῆς ἁμαρτίας πού ἐκφράσθηκε μέ λόγια ἀπό τόν Ζακχαῖο[8], μέ ἔργα ἀπό τήν ἁμαρτωλή γυναίκα[9], ἤ ἀκόμη μέ τήν σιωπή τῆς μοιχαλίδας πού δέν ὑπερασπίσθηκε τόν ἑαυτό της ὅταν κατηγορήθηκε[10], εἶναι προϋπόθεση τῆς συγγνώμης πού χαρίζει ὁ Ἰησοῦς Χριστός.

4. Μάρκου ιστ΄ 16.
5. Ματθαίου γ΄ 6 καί ἑξῆς.
6. Λουκᾶ ε΄ 8.
7. Λουκᾶ ιε΄ 21.
8. Λουκᾶ ιθ΄ 8.
9. Λουκᾶ ζ΄ 36-50.
10. Ἰωάννου η΄ 1-11.

Τά δεδομένα αὐτά συνιστοῦν τήν ἀφετηρία τῆς μυστηριακῆς ἐξομολογήσεως. Κάθε ἄνθρωπος εἶναι ἁμαρτωλός καί ὀφείλει νά ἀναγνωρίζει τόν ἑαυτό του ὡς ἁμαρτωλό γιά νά ἐξαγνισθεῖ[11]. Ὡστόσο ἡ ἀναγνώριση τῆς ἀναξιότητάς του καί ἡ ὁμολογία τῶν χειλέων παίρνουν τήν ἀξία τους ἀπό τήν μετάνοια τῆς καρδιᾶς. Γι' αὐτό καί ἡ μεταμέλεια τοῦ Ἰούδα γιά τήν προδοσία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ[12] ἦταν μάταιη καί ἀνώφελη.

Στήν βιβλική γραμματεία μέ τήν ἐξομολόγησή του ὁ πιστός δοξολογεῖ τόν Θεό γιά τό ἔλεός Του[13], ἀναγνωρίζει τήν ἁγιότητά Του[14], τήν δικαιοσύνη Του[15], τήν δύναμή Του[16], τήν σοφία Του, τήν ἀγάπη Του, ἐκφράζει τήν πίστη του, ἀναγνωρίζει τήν ἁμαρτωλότητά του, τήν δική του εὐτέλεια καί ἀχρειότητα[17], ἐπικαλεῖται τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ καί ἐμπιστεύεται τήν ζωή του στήν πρόνοιά Του[18].

4. Ἐπειδή ὅμως καί μετά τό βάπτισμα παραμένει ἡ τάση, ἡ ροπή πρός ἁμαρτία, καί ὁ βαπτισθείς, πού ὑποπίπτει σέ βαριά ἁμαρτήματα, μπορεῖ νά ἐκπέσει τῆς θείας Χάριτος, ὁ Σωτήρας συνέστησε ἄλλο μυστή-

11. Α΄ Ἰωάννου α΄ 9 καί ἑξῆς.
12. Ματθαίου κζ΄ 4.
13. Ψαλμοῦ ρλε΄ (ρλστ΄) 135 (136).
14. Δανιήλ γ΄ 2-3 (Προσευχή Ἀζαρίου καί Ὕμνος τῶν τριῶν).
15. Ἀποκαλύψεως ιστ΄ 7.
16. Ψαλμοῦ οστ΄ (οζ΄) 13 καί Ψαλμοῦ πε΄ (πστ΄) 10.
17. Λουκᾶ ιη΄ 13.
18. Δανιήλ γ΄ 15-18 καί 28-29 (Προσευχή Ἀζαρίου καί Ὕμνος τῶν τριῶν).

ριο, τό μυστήριο τῆς μετανοίας, δίνοντας στούς Ἀποστόλους, καί δι' αὐτῶν στούς διαδόχους τους, τήν ἐξουσία τοῦ «κρατεῖν» ἤ «λύειν» τίς ἁμαρτίες τῶν πιστῶν, λέγοντας λάβετε Πνεῦμα Ἅγιο. Σέ ὅποιους συγχωρήσετε τίς ἁμαρτίες, θά τούς εἶναι συγχωρημένες· σέ ὅποιους ὅμως τίς κρατᾶτε ἀσυγχώρητες, θά παραμείνουν γιά πάντα κρατημένες»[19].

Τήν ἐξουσία αὐτή, τοῦ «δεσμεῖν» καί «λύειν» τίς ἁμαρτίες, ὁ Κύριος εἶχε ὑποσχεθεῖ δύο φορές, στόν Πέτρο[20] καί σέ ὅλους τούς Μαθητές Του[21] καί πρίν ἀπό τήν Ἀναστάσή Του.

Ἀπό αὐτά εἶναι φανερή ἡ θεία ἵδρυση τοῦ Μυστηρίου τῆς Ἐξομολογήσεως ἀπό τόν Κύριο.

Συνεπῶς, Μυστήριο τῆς μετανοίας εἶναι ἡ θεοσύστατη πράξη, μέ τήν ὁποία, σέ ἐκεῖνον πού μετανοεῖ εἰλικρινά καί ἐξομολογεῖται στόν πνευματικό Ἱερέα τίς ἁμαρτίες του, παρέχεται ἡ συγχώρηση ὅλων τῶν μετά τό βάπτισμα ἁμαρτιῶν, καί ἀνασυνδέεται αὐτός μέ τόν Θεό διά τῆς θείας Χάριτος.

5. Συστατικά τοῦ μυστηρίου εἶναι ἡ εἰλικρινής μετάνοια καί ἡ ἐξομολόγηση τῶν ἁμαρτιῶν στόν Ἱερέα. Δηλαδή, γιά νά πραγματοποιηθεῖ ἡ ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν, χρειάζεται ἡ εἰλικρινής μετάνοια, ἡ ὁποία συνίσταται στήν συναίσθηση τῆς ἁμαρτίας, τήν θλίψη γι'

19. *«Λάβετε πνεῦμα ἅγιον, ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς, ἄν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται»* (Ἰωάννου κ΄ 23).

20. Ματθαίου ιστ΄ 19.

21. Ματθαίου ιή΄ 18.

αὐτήν καί τήν σταθερή ἀπόφαση τῆς μή ἐπαναλήψεώς της, ἀλλά καί ἡ ἐξομολόγησή της στόν Ἱερέα.

Ὁ δέ Ἱερέας, πού καλεῖται πνευματικός, ἔχει τήν ἄδεια ἀπό τόν οἰκεῖο Ἐπίσκοπο -ὁ ὁποῖος εἶναι διάδοχος τῶν Ἀποστόλων- νά τελεῖ τό Μυστήριο αὐτό, καί νά διαβάζει τήν συγχωρητική εὐχή μέ τήν ὁποία παρέχεται ἡ ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν ἀπό τήν Χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἡ συγχρόνως μέ τήν ἐξομολόγηση εἰλικρινής μετάνοια εἶναι «ἡ λύπη πού εἶναι σύμφωνη μέ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ καί ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τήν μετάνοια πού ὁδηγεῖ στήν σωτηρία, γιά τήν ὁποία κανένας δέν μετανιώνει. Ἀντίθετα, ἡ λύπη πού προκαλεῖ ἡ προσκόλληση στόν κόσμο ἔχει σάν ἀποτέλεσμα τόν ψυχικό θάνατο, κάποτε μάλιστα κι αὐτόν τόν σωματικό»[22].

6. Στήν ἀρχαία Ἐκκλησία ἡ ἐξομολόγηση τῶν ἁμαρτιῶν γινόταν δημοσίως, μπροστά σέ ὅλους, κατά τό παράδειγμα τῶν Ἀποστόλων, πρός τούς ὁποίους «πολλοί ἀπό αὐτούς πού εἶχαν πιστέψει, ἔρχονταν καί ἐξομολογοῦνταν καί ὁμολογοῦσαν δημόσια τίς πονηρές τους πράξεις»[23].

Ἀργότερα ὅμως ἡ συνήθεια αὐτή καταργήθηκε καί ὁρίσθηκαν Πρεσβύτεροι ἐπί τῆς μετανοίας, δηλαδή

22. *«Ἡ κατά Θεὸν λύπη, μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζεται ἡ δὲ τοῦ κόσμου λύπη θάνατον κατεργάζεται»* (πρός Κορινθίους Β΄ ζ΄ 10).

23. *«Πολλοὶ τῶν πεπιστευκότων ἤρχοντο ἐξομολογούμενοι καὶ ἀναγγέλλοντες τὰς πράξεις αὐτῶν»* (Πράξεων ιθ΄ 18).

πνευματικοί Ἱερεῖς, πιθανῶς ἀπό τόν Γ΄ αἰώνα, μετά τόν διωγμό τοῦ Δεκίου, ἐξαιτίας τοῦ ζητήματος «τῶν πεπτωκότων» κατά τούς διωγμούς τῶν χριστιανῶν, δηλαδή αὐτῶν πού ἀρνήθηκαν τήν πίστη στόν ἀληθινό Θεό, ἐπειδή φοβήθηκαν τούς διωγμούς. Οἱ δέ μετανοοῦντες, ἐξομολογούμενοι στήν ἀρχαία Ἐκκλησία, κατατάσσονταν ἀνάλογα μέ τά ἁμαρτήματα σέ τέσσερα πολυχρόνια στάδια ἤ ἐπιτίμια: α΄. Τό στάδιο *«τῶν προσκλαιόντων ἤ χειμαζομένων»*, ἐπειδή ἔμεναν κατά τήν θεία Λειτουργία ἔξω ἀπό τόν ναό, στήν αὐλή, β΄. Τό στάδιο *«τῶν ἀκροωμένων»*, οἱ ὁποῖοι ἔμεναν στόν νάρθηκα μέ τούς κατηχούμενους, καί ἔφευγαν ἀπό τήν σύναξη μαζί μ' αὐτούς, γ΄. Τό στάδιο *«τῶν ὑποπιπτόντων»*, οἱ ὁποῖοι ἔμεναν μέσα στόν κυρίως ναό γονυκλινεῖς καί δακρύοντες, καί ἔφευγαν ὅπως καί οἱ κατηχούμενοι, καί τέλος, δ΄. Τό στάδιο *«τῶν συνισταμένων»*, οἱ ὁποῖοι ἔμεναν μέσα στόν ναό ὄρθιοι μέ τούς πιστούς. Τό κάθε στάδιο διαρκοῦσε ἀπό 1 ἕως 3 ἔτη, ἡ δέ ἐλάττωση τοῦ χρόνου ἐξαρτᾶτο ἀπό τούς Ἐπισκόπους.

7. Μετά τήν ἐξομολόγηση ὁ πνευματικός, σύμφωνα μέ τήν ἐξουσία πού τοῦ δόθηκε, παρέχει τήν ἀπόλυση, δηλαδή, τήν πλήρη ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν καί τήν ἐπάνοδο στήν κατάσταση τῆς χάριτος, διαβάζοντας στόν ἐξομολογούμενο τήν συγχωρητική εὐχή ἤ ἐπιβάλλει ὡρισμένα ἐπιτίμια, συμβουλεύοντας συγχρόνως, ἐνθαρρύνοντας, παρηγορώντας καί ἐνισχύοντάς τον στόν ἀγώνα κατά τῆς ἁμαρτίας.

Ἡ ἀπόλυση ἤ ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν στήν Ὀρθόδοξο Ἐκκλησία παρέχεται ἀπό τόν Θεό διά τοῦ Ἱερέως, ὁ ὁποῖος δέεται στόν Θεό, γιά νά συγχωρήσει τόν μετανοοῦντα: *«Ὁ Θεός συγχωρήσαι σοι δι' ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ καί ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καί ἐν τῷ μέλλοντι»*. Ὁ ἱκετευτικός τύπος τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἶναι μᾶλλον σύμφωνος πρός τήν φύση τοῦ Μυστηρίου, τοῦ ὁποίου τελετάρχης εἶναι ὁ Κύριος καί ἱστορικά σύμφωνη πρός τό πνεῦμα τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, μή ἐξαιρούσης τόν Κλῆρον ὑπέρ τόν λαόν. Ἡ δέ ἄφεση παρέχεται γιά ὅλα τά ἐξομολογούμενα ἁμαρτήματα, μεγάλα καί μικρά, γι' αὐτό καί ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία καταδίκασε αὐτούς πού ἀμφισβήτησαν τό δικαίωμα αὐτό στήν Ἐκκλησία, Μοντανιστές καί Νοβατιανούς, καθώς καί Δονατιστές, Λουκιφεριανούς καί ἄλλους, πού δέν δέχονταν *«τούς πεπτωκότας»* κατά τούς διωγμούς. Τό δέ ἀσυγχώρητο κατά τήν ἁγία Γραφή ὡρισμένων ἁμαρτημάτων[24] προέρχεται ἀπό τήν ἔλλειψη μετανοίας καί ἐξομολογήσεως αὐτῶν τῶν ἁμαρτιῶν. Χωρίς τήν μετάνοια καί τήν ἐξομολόγηση δέν ἐπενεργεῖ ἡ θεία Χάρη.

8. Ὁ Ἱερέας, σύμφωνα μέ τήν κρίση του, ἀπολύοντας ἤ μή τόν ἁμαρτωλό μετανοοῦντα, ἐπιβάλλει κατά τίς περιστάσεις, πρός εἰλικρινῆ μετάνοια καί ἀπόλυση τῶν ἁμαρτιῶν, τά λεγόμενα ἐπιτίμια, ὅπως

24. Ματθαίου ιθ΄ 31-32, Α΄ Ἰωάννου ε΄ 16, Ἑβραίους στ΄ 4-10 κ.λπ.

π.χ. νηστεῖες, προσευχές, ἐλεημοσύνες, ἐπισκέψεις ἱερῶν τόπων, προσωρινή ἀποχή ἀπό τήν θεία Μετάληψη, κ.τ.λ. Αὐτά δέ κατά τήν ὀρθόδοξη διδασκαλία, δέν εἶναι τιμωρίες πού ἱκανοποιοῦν τήν θεία Δικαιοσύνη, ἀλλά θεραπευτικά μέσα πρός διόρθωση καί προφύλαξη ἀπό τήν ἁμαρτία, εἶναι φάρμακα πού ἐπιφέρουν τήν θεραπεία. Δέν ἀποβλέπουν στήν ἱκανοποίηση τοῦ Θεοῦ καί ἀπόσβεση τῆς ὀργῆς Του, ἀλλά στήν βελτίωση τῶν ἁμαρτωλῶν, διότι τό αἷμα τοῦ Χριστοῦ πού χύθηκε ἐπάνω στόν Σταυρό καθαρίζει τίς ἁμαρτίες. Ἄλλωστε μέ τήν ἐξομολόγηση παρέχεται πλήρης καί τελεία ἄφεση. Τά ἐπιτίμια, ὡς μέσα διορθωτικά, δέν συνδέονται μέ τήν σύσταση τοῦ μυστηρίου, διότι ἡ ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν χορηγεῖται μέ βάση τήν εἰλικρινῆ μετάνοια καί ἐξομολόγηση τῶν ἁμαρτιῶν.

9. Ἡ ἐξομολόγηση εἶναι τό πολυτιμότερο χάρισμα τῆς Ἐκκλησίας πρός τά τέκνα της, διότι σ' αὐτήν ὁ ἁμαρτωλός βρίσκει τήν θεραπεία τῆς ψυχῆς καί πολλές φορές καί τοῦ σώματος, τήν γαλήνη τῆς συνειδήσεως καί κάποτε σώζει ἀπελπισμένους ἀπό τόν σωματικό καί ψυχικό θάνατο. Γι' αὐτό πρέπει νά προσερχόμαστε ὅσο τό δυνατό συχνότερα στό μυστήριο αὐτό τοῦ θείου ἐλέους.

Β΄. Οἱ Πατέρες καί συγγραφεῖς τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας γιά τόν μυστηριακό χαρακτήρα τῆς ἱερᾶς Ἐξομολογήσεως.

Ἀπό νεώτερους αἱρετικούς ὑποστηρίχθηκε, ὅτι οἱ πρῶτοι χριστιανικοί αἰῶνες ἀγνοοῦν τό Μυστήριο τῆς Μετανοίας καί Ἐξομολογήσεως. Δέν ἀρνοῦνται βέβαια ὅτι στήν ἀρχαία Ἐκκλησία γινόταν δημόσια ἐξαγόρευση τῶν ἁμαρτιῶν, ἀλλά ἰσχυρίζονται ὅτι αὐτή ἦταν ἁπλό παιδαγωγικό μέτρο, χωρίς νά ἔχει κανένα μυστηριακό χαρακτήρα.

Σύμφωνα μ' αὐτούς ἡ ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν παρέχεται στούς μετανοοῦντες ἀπευθείας ἀπό τόν Θεό, χωρίς τήν μεσολάβηση μεσαζόντων, δηλαδή Ἱερέων.

Λένε ὅτι, ὁ Θεός δέν μεταβίβασε σέ κανέναν τό δικαίωμα τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν καί κατά συνέπεια κανείς δέν μπορεῖ νά συγχωρήσει ἁμαρτίες.

Τό Μυστήριο τῆς Ἐξομολογήσεως καί ἡ ἐξουσία πρός ἄφεση ἁμαρτιῶν τοῦ Ἱερατείου ἀποτελεῖ, σύμφωνα μέ αὐτούς, μεταγενέστερη ἐφεύρεση, ἡ ὁποία δέν ἐμφανίστηκε πρίν ἀπό τόν Ε΄ αἰώνα.

Οἱ Πατέρες ὅμως καί ἐκκλησιαστικοί συγγραφεῖς τῶν τεσσάρων πρώτων αἰώνων, διδάσκουν πλέον ἤ σαφῶς, ὅτι ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία θεωρεῖ τόν ἑαυτό της ὡς κάτοχο καί διαχειριστή τῆς ἐξουσίας ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν, πού μεταβιβάσθηκε σ' Αὐτήν ἀπό τόν Κύριο διά τῶν Ἀποστόλων.

Οἱ μαρτυρίες αὐτές πείθουν ἀπολύτως, ὅτι ὁ μυστηριακός χαρακτήρας τῆς Ἐξομολογήσεως καί γενικότερα ἡ παροχή ἀφέσεως ἀπό τήν Ἐκκλησία στούς μετανοοῦντες ὄχι μόνον δέν ἦταν ἄγνωστη στούς τέσσαρες πρώτους αἰῶνες, ἀλλά ἀποτελοῦσε καί σταθερό φρόνημα τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας.

Ἰδού οἱ μαρτυρίες αὐτές μέ μερικά σχόλια:

1. Ἰγνάτιος Ἀντιοχείας : «Ὁ Κύριος, ὅλους ὅσους τυχόν μετανοήσουν καί ἔρθουν στήν ἑνότητα τῆς Ἐκκλησίας καί ἐνώπιον Ἐπισκόπου τούς συγχωρεῖ καί τούς δέχεται μέ ἀγάπη»[25].

Δηλαδή, ὡς ὅρος καί προϋπόθεση τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν τίθεται ἀπό τόν ἅγιο Ἰγνάτιο ἡ μετάνοια ἐνώπιον τῆς Ἐκκλησίας, προκαθημένου τοῦ Ἐπισκόπου.

2. Ὠριγένης: «Ὑπάρχει καί ἕβδομη συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν, ἀλλά εἶναι σκληρή καί δύσκολη. Αὐτή εἶναι ἡ ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν μέ τήν μετάνοια. Ὅταν ὁ ἁμαρτωλός βρέχει τό στρῶμα του μέ τά δάκρυά του καί τά δάκρυά του γίνονται σ᾽ αὐτόν ἄρτος ἡμέρα καί νύκτα καί δέν ντρέπεται νά ἀποκαλύψει στόν Ἱερέα τήν ἁμαρτία του καί νά ζητήσει φάρμακο, σύμφωνα μέ αὐτόν πού λέει: Καί εἶπα· θά ἐξομολογηθῶ σέ βά-

25. *«Πᾶσιν οὖν μετανοοῦσιν ἀφίει ὁ Κύριος, ἐὰν μετανοήσωσιν εἰς ἑνότητα Θεοῦ καὶ συνέδριον ἐπισκόπου»* (Ἐπιστολή πρός Φιλαδέλφεις III, 1).

ρος μου μέ εἰλικρίνεια τήν ἀνομία μου στόν Κύριο. Καί Σύ ἀμέσως, Κύριε συγχώρεσες τήν ἀσέβεια τῆς καρδιᾶς μου»[26].

Σαφῶς διδάσκεται ἐδῶ ὅτι ἡ ἐν μετανοίᾳ φανέρωση τῆς ἁμαρτίας στόν Ἱερέα συνεπάγεται τήν ἄφεσή της.

Καί ἀλλοῦ: «Ἐάν ἁμαρτήσαμε, ὀφείλουμε νά ποῦμε, ἔκανα γνωστή στόν Κύριο τήν ἁμαρτία μου καί δέν κάλυψα οὔτε ἀπέκρυψα τήν ἀνομία μου. Καί εἶπα· θά ἐξομολογηθῶ σέ βάρος μου μέ εἰλικρίνεια τήν ἀνομία μου στόν Κύριο. Καί Σύ ἀμέσως, Κύριε συγχώρεσες τήν ἀσέβεια τῆς καρδιᾶς μου. Ἐπειδή ἄν κάνουμε αὐτό καί ἀποκαλύψουμε τά ἁμαρτήματά μας ὄχι μόνο στόν Θεό ἀλλά καί σ᾽ αὐτούς πού μποροῦν νά θεραπεύσουν τά τραύματα καί ἁμαρτήματά μας θά ἐξαλειφθοῦν ἀπό Αὐτόν τά ἁμαρτήματά μας, ὁ Ὁποῖος λέει: Ἰδού, ἐγώ ἐξάλειψα σάν νεφέλη, πού τήν σκορπίζει ὁ ἄνεμος, τίς ἀνομίες σου καί σάν πυκνή ὁμίχλη τίς ἁμαρτίες σου»[27].

26. «...Ὑπάρχει ἀκόμη καί ἑβδόμη (ἄφεση), ἀλλά σκληρά καί δυσχερής, ἡ διά μετανοίας ἄφεσις ἁμαρτιῶν· ὅταν ὁ ἁμαρτωλός λούῃ τήν στρωμνήν αὐτοῦ τοῖς δακρύοις αὐτοῦ καί τά δάκρυα αὐτοῦ γίνωνται αὐτῷ ἄρτος ἡμέρας καί νυκτός καί ὅταν δέν αἰσχύνεται νά δείξῃ τῷ ἱερεῖ τήν ἁμαρτίαν αὐτοῦ καί νά αἰτήσηται φάρμακον, συμφώνως τῷ λέγοντι· "Εἶπα· ἐξαγορεύσω κατ᾽ ἐμοῦ τὴν ἀνομίαν μου τῷ Κυρίῳ καὶ σὺ ἀφῆκας τὴν ἀσέβειαν τῆς καρδίας μου" (Ψαλμοῦ λα΄ 5)» (Ὁμιλία β΄ εἰς Λευϊτικόν, PG 12, 418.)

27. «Εἰ ἡμάρτομεν, ὀφείλομεν νά εἴπωμεν· τὴν ἁμαρτίαν μου ἐγνώρισά σοι καὶ τὴν ἁμαρτίαν μου οὐκ ἐκάλυψα. "Εἶπα· ἐξαγο-

Δύο συμπεράσματα προκύπτουν ἐδῶ: Ὅτι ὑπάρχει τάξη ἀνθρώπων (προφανῶς οἱ Ἱερεῖς) πού μπορεῖ νά θεραπεύει τίς ἁμαρτίες καί ὅτι ἡ ἐξάλειψη τῶν ἁμαρτιῶν θά συντελεσθεῖ, ὅταν αὐτές ἀποκαλυφθοῦν, ὄχι μόνον στόν Θεό, ἀλλά καί στούς ἀνθρώπους αὐτούς.

Ἀλλοῦ λέει πάλι: «Συμπεραίνεται λοιπόν, ὅτι, σύμφωνα μέ τήν εἰκόνα Αὐτοῦ, ὁ Ὁποῖος ἔδωσε τήν Ἱερωσύνη στήν Ἐκκλησία, καί οἱ λειτουργοί Ἱερεῖς τῆς Ἐκκλησίας ἀναδέχονται τά ἁμαρτήματα τοῦ λαοῦ καί μιμούμενοι καί αὐτοί τόν Διδάσκαλο, ἀπονέμουν στόν λαό ἄφεση ἁμαρτιῶν»[28].

Ἡ Μαρτυρία αὐτή εἶναι ὁλοφάνερη καί σαφέστατη.

3. Κυπριανός: «Σᾶς παρακαλῶ πολυαγαπημένοι ἀδελφοί, νά ἐξομολογεῖται ὁ καθένας τά παραπτώματά του, ὅσον καιρό αὐτός πού ἁμάρτησε βρίσκεται στήν ζωή, ἀφοῦ μπορεῖ ἡ ἐξομολόγησή του νά γίνει δε-

ρεύσω κατ' ἐμοῦ τὴν ἀνομίαν μου τῷ Κυρίῳ" (Ψαλμοῦ λα΄ 5). Ἐπειδή, ἐάν πράξωμεν τοῦτο καί ἀπεκαλύψωμεν τά ἡμέτερα ἁμαρτήματα οὐ μόνον εἰς τόν Θεόν, ἀλλά καί εἰς αὐτούς, οἵτινες δύνανται νά ἰατρεύσωσι τά ἡμέτερα τραύματα καί τά ἁμαρτήματα, θά ἐξαλειφθῶσι τά ἁμαρτήματα ἡμῶν ὑπ' αὐτοῦ, ὅστις λέγει: "Ἰδού, ἐξήλειψα ὡς νεφέλην τὰς ἀνομίας σου καὶ ὡς γνόφον τὰς ἁμαρτίας σου" (Ἡσαΐου μδ΄ 22)». (Ὁμιλία XVII εἰς Λουκᾶν, PG 13, 1846).

28. *«Ἕπεται λοιπόν, ἵνα, συμφώνως τῇ εἰκόνι τούτου, ὅστις τήν Ἱερωσύνην τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔδωκε, καί οἱ λειτουργοί ἱερεῖς τῆς Ἐκκλησίας ἀναδέχωνται τά ἁμαρτήματα τοῦ λαοῦ, καί μιμούμενοι καί αὐτοί τόν Διδάσκαλον, ἄφεσιν ἁμαρτιῶν τῷ λαῷ ἀπονέμωσιν»* (Ὁμιλία V, 3 εἰς Λευϊτικόν, PG 12, 451).

κτή καί ἐφόσον ἡ ἱκανοποίηση καί ἡ ἄφεση διά τῶν Ἱερέων εἶναι εὐάρεστη στόν Κύριο»[29].

Στό ἴδιο κείμενο ἐπιτιμᾶ αὐτούς πού προσέρχονται στήν θεία Κοινωνία «πρίν συγχωρηθοῦν τά παραπτώματά τους ἤ πρίν γίνει ἡ ἐξομολόγηση τῆς ἁμαρτίας τους ἤ πρίν καθαρισθεῖ ἡ συνείδηση μέ τήν θυσία καί μέ τό χέρι τοῦ Ἱερέως ἤ πρίν ἐξευμενισθεῖ ὁ Κύριος πού ὀργίσθηκε καί ἀπειλεῖ γιά τήν προσβολή»[30].

Ἀλλοῦ γράφει ὅτι «οἱ ἁμαρτωλοί γιά μικρότερα ἁμαρτήματα παραμένουν μετανοοῦντες γιά ἕνα ὡρισμένο χρονικό διάστημα καί στήν συνέχεια, σύμφωνα μέ τήν τάξη τῆς διδασκαλίας, ἔρχονται στήν ἐξομολόγηση καί λαμβάνουν τό δικαίωμα της ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μέ τήν ἐπίθεση τῆς χειρός τοῦ Ἐπισκόπου καί τοῦ κλήρου»[31].

29. *«Παρακαλῶ ὑμᾶς, ἀδελφοί ἀγαπητότατοι, ὅπως ἐξομολογῆται ἕκαστος τό ἑαυτοῦ παράπτωμα, ἐφ' ὅσον ὁ ἁμαρτήσας εὑρίσκεται ἐν ζωῇ, ἐφ' ὅσον δύναται ἡ ἐξομολόγησις αὐτοῦ νά γίνηται δεκτή, ἐφ' ὅσον ἡ ἱκανοποίησις καί ἡ διά τῶν ἱερέων γενομένη ἄφεσις εἶναι εὐάρεστος τῷ Κυρίῳ»* (De lapsis, 29. PL 4, 503).

30. *«Πρίν ἤ ἐξιλεωθῶσι τά παραπτώματα, πρίν ἤ γένηται ἡ ἐξομολόγησις τοῦ κρίματος, πρίν ἤ καθαρισθῇ ἡ συνείδησις διά τῆς θυσίας καί τῆς χειρός τοῦ ἱερέως, πρίν ἤ ἐξευμενισθῇ ὁ διά τήν προσβολήν ὀργισθείς καί ἀπειλῶν Κύριος»* (De lapsis, 16. PL 4, 493).

31. *«Ἐπί μικροτέροις ἁμαρτήμασιν οἱ ἁμαρτωλοί μετανοοῦσιν ἐπί ὡρισμένον χρόνον καί, συμφώνως τῇ τάξει τῆς διδασκαλίας, πρός τήν ἐξομολόγησιν ἔρχονται καί διά τῆς ἐπιθέσεως τῆς χειρός τοῦ ἐπισκόπου καί τοῦ κλήρου τό δικαίωμα τῆς (ἐκκλησιαστικῆς) κοινωνίας λαμβάνουσιν»* (Epist. IX, 2. PL 4, 257-8).

Καί σέ ἄλλο μέρος: «Διότι ἐφόσον γιά μικρότερα παραπτώματα, τά ὁποῖα δέν προσβάλλουν ἄμεσα τόν Θεό, ἀπαιτεῖται μετάνοια γιά ἕνα χρονικό διάστημα καί στήν συνέχεια γίνεται ἐξομολόγηση καί παρακολουθεῖται ἡ ζωή τοῦ μετανοοῦντος καί οὔτε σέ κοινωνία μπορεῖ νά ἔρθει, ἄν προηγουμένως δέν τεθεῖ ἐπάνω του τό χέρι τοῦ Ἐπισκόπου καί τοῦ κλήρου, πόσο περισσότερο στά βαρύτερα καί ἐξαιρετικῶς μεγάλα παραπτώματα, πρέπει νά τηρεῖται αὐτή ἡ τάξη μέ εὐλάβεια καί σωφροσύνη σύμφωνα μέ τήν διδασκαλία τοῦ Κυρίου;»[32].

4. Φιρμιλιανός: «Ἡ ἐξουσία λοιπόν τοῦ νά συγχωροῦνται οἱ ἁμαρτίες, δόθηκε στούς Ἀποστόλους καί στίς Ἐκκλησίες πού ἵδρυσαν αὐτοί κατόπιν ἀποστολῆς τους ἀπό τόν Κύριο, καί στούς Ἐπισκόπους πού διαδέχθηκαν τούς Ἀποστόλους τάξιν ἀντικαταστάσεως»[33].

32. *«Διότι ἐφ' ὅσον διά μικρότερα παραπτώματα, ἅτινα οὐχί ἐναντίον τοῦ Θεοῦ πλημμελοῦνται, μετάνοια ἐπί ὡρισμένον χρόνον ἄγεται καί ἐξομολόγησις γίνεται, παρατηρουμένου τοῦ βίου τούτου, ὅστις ἄγει τήν μετάνοιαν, οὔτε εἰς κοινωνίαν δύναταί τις νά ἔλθῃ, ἐάν μή προηγουμένως ὑπό τοῦ ἐπισκόπου καί τοῦ κλήρου ἐπιτεθῇ ἐκείνῳ ἡ χείρ, πόσῳ μᾶλλον εἰς τά βαρύτατα ταῦτα καί δεινότατα παραπτώματα, εὐλαβῶς πάντα καί σοφρώνως, συμφώνως τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Κυρίου, πρέπει νά τηρῶνται;»* (Epist. XI, 2. PL 4, 263).

33. *«Ἡ ἐξουσία λοιπόν τοῦ ἀφιέναι ἁμαρτίας ἐδόθη εἰς τούς Ἀποστόλους καί τάς Ἐκκλησίας, ἅς ἐκεῖνοι, ὑπό τοῦ Χριστοῦ ἀποσταλέντες, ἵδρυσαν, καί εἰς τούς ἐπισκόπους, οἵτινες διεδέξαντο αὐτούς τάξιν ἀντικαταστάσεως»* (Epist. ad Cypriani, PL 3, 1266-7.)

Ἡ μαρτυρία αὐτή, εἶναι φωτεινότατη καί δέν ἀφήνει καμμία ἀμφιβολία ὅτι ἡ πρός ἄφεση ἁμαρτιῶν ἐξουσία τοῦ Ἱερατείου ἦταν γνωστή στήν ἀρχαία Ἐκκλησία καί καθόλου δέν ἀποτελεῖ ἐφεύρεση τοῦ Ε΄ αἰῶνος. Δεδομένου δέ ὅτι ὁ Κυπριανός, πρός τόν ὁποῖο γράφει τά πιό πάνω ὁ ἐπίσκοπος τῆς Καισαρείας (τῆς ἐν Καππαδοκίᾳ) Φιρμιλιανός, κοιμήθηκε κατά τό ἔτος 258 μ. Χ, ἡ μαρτυρία αὐτή ἀνήκει στά μέσα τοῦ Γ΄ αἰώνα.

5. Κύριλλος Ἱεροσολύμων: «Ἡ Ἐκκλησία λοιπόν ὀνομάζεται Καθολική, ἐπειδή εἶναι ἁπλωμένη σ᾽ ὅλη τήν οἰκουμένη, ἀπό τήν μία ὡς τήν ἄλλη ἄκρη τῆς γῆς καί ἐπειδή διδάσκει ὁλοκληρωμένα καί ἀδιάκοπα ὅλα τά δόγματα πού πρέπει νά γνωρίζουν οἱ ἄνθρωποι... καί ἐπειδή γιατρεύει καί θεραπεύει γενικά ὅλα τά εἴδη τῶν ἁμαρτιῶν πού γίνονται μέ τήν ψυχή καί τό σῶμα»[34].

Ἡ Ἐκκλησία, ἄρα, δέν εἶναι μόνον διδασκαλεῖο, ἀλλά καί ἰατρεῖο. Μέ τά ὄργανά Της δέν διδάσκει μόνο τίς ἀλήθειες τῆς πίστεως, ἀλλά καί γιατρεύει τίς ἁμαρτίες.

34. *«Καθολική μέν οὖν καλεῖται (ἡ Ἐκκλησία) διά τό κατά πάσης εἶναι τῆς οἰκουμένης ἀπό περάτων γῆς ἕως περάτων· καί διά τό διδάσκειν καθολικῶς καί ἀνελλιπῶς ἅπαντα τά εἰς γνῶσιν ἀνθρώπων ἐλθεῖν ὀφείλοντα δόγματα ...καί διά τό καθολικῶς ἰατρεύειν μέν καί θεραπεύειν ἅπαν τό τῶν ἁμαρτιῶν εἶδος, τῶν διά ψυχῆς καί σώματος ἐπιτελουμένων»* (Κατήχησις. φωτιζομένων ΙΗ΄, κγ΄, PG 33, 1044.).

6. Πακιανός: «Ποτέ ὁ Θεός δέν θά ἀπειλοῦσε αὐτόν πού δέν μετανοεῖ, ἄν δέν συγχωροῦσε αὐτόν πού μετανοεῖ. Θά πεῖς, μόνο ὁ Θεός μπορεῖ νά τό πράξει αὐτό; Ἀλήθεια εἶναι! Ἀλλά τό ὅτι ὁ Θεός καί μέ τούς Ἱερεῖς ἐνεργεῖ, δική Του εἶναι ἡ δύναμη.

Διότι τί σημαίνει ἐκεῖνο πού λέει στούς Ἀποστόλους, ὅσα ἄν δέσετε στήν γῆ, εἶναι δεμένα καί στούς οὐρανούς καί ὅσα ἄν λύσετε στήν γῆ θά εἶναι λυμένα καί στόν οὐρανό; Γιατί λέχθηκε αὐτό, ἄν δέν ἐπιτρεπόταν στούς ἀνθρώπους νά λύνουν καί νά δένουν, δηλαδή νά συγχωροῦν καί νά μή συγχωροῦν; Μήπως ὅμως αὐτό ἐπιτρέπεται μόνο στούς Ἀποστόλους; Λοιπόν καί τό νά βαπτίζουν καί νά παρέχουν τό Ἅγιο Πνεῦμα, αὐτό μόνο σ᾽ αὐτούς ἐπιτρέπεται καί μόνο σ᾽ αὐτούς ἐπιτρέπεται τό νά καθαρίζουν τά ἁμαρτήματα τῶν ἀνθρώπων· διότι αὐτό δόθηκε μόνο στούς Ἀποστόλους... Ἄν λοιπόν, ἡ ἐξουσία τοῦ βαπτίσματος καί τοῦ χρίσματος, πού εἶναι τά μέγιστα χαρίσματα, δόθηκε στούς Ἐπισκόπους ἀπό τούς Ἀποστόλους, τότε καί στούς Ἐπισκόπους δόθηκε καί τό δικαίωμα νά συγχωροῦν ἤ νά μή συγχωροῦν (νά λύνουν καί δένουν»)[35].

35. *«Οὐδέποτε ὁ Θεός θά ἠπείλει τόν μή μετανοοῦντα, ἐάν δέν συνεχώρει τῷ μετανοοῦντι. Μόνος ὁ Θεός, θά εἴπῃς, δύναται (νά πράξῃ) τοῦτο. Ἀληθές εἶναι! Ἀλλά καί ὅτι διά τῶν ἱερέων Αὐτοῦ ἐνεργεῖ, Ἑαυτοῦ δύναμις εἶναι!*

Διότι, τί σημαίνει ἐκεῖνο ὅπερ λέει στούς Ἀποστόλους· "Ὅσα ἐάν δήσητε ἐπί τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ καί ὅσα ἐάν λύσητε ἐπί τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ"; Διατί (ἐλέχθη)

Τό βάρος καί ἡ δύναμη τῆς πιό ἐπάνω μαρτυρίας τοῦ ἐπισκόπου Βαρκελώνης Πακιανοῦ εἶναι προφανής.

7. Ἀμβρόσιος: «Ποιός λοιπόν μπορεῖ νά συγχωρεῖ τά ἁμαρτήματα παρά μόνον ὁ Θεός ὁ Ὁποῖος ἐπίσης συγχωρεῖ καί διά μέσου ἐκείνων στούς ὁποίους ἔδωσε αὐτήν τήν ἐξουσία;»[36].

Ἀλλοῦ λέει: Τό δικαίωμα αὐτό τοῦ νά δένουν καί νά λύουν παραχωρήθηκε μόνο στούς Ἱερεῖς. Σωστά λοιπόν ἡ Ἐκκλησία ἡ ὁποία ἔχει τούς ἀληθινούς Ἱερεῖς διεκδικεῖ αὐτό τό δικαίωμα· ἡ αἵρεση, ἡ ὁποία δέν ἔχει Ἱερεῖς τοῦ Θεοῦ δέν μπορεῖ νά τό διεκδικήσει αὐτό... Πρόσεξε δέ καί αὐτό. Ὅποιος ἔλαβε Πνεῦμα Ἅγιο ἔλαβε καί τήν ἐξουσία τοῦ δεσμεῖν καί λύειν ἁμαρτήματα. Διότι εἶναι γραμμένο: «Σέ ὅποιους συγχωρήσετε τίς ἁμαρτίες, θά τούς εἶναι συγχωρημένες, σέ ὅποιους τίς κρατήσετε ἀσυγχώρητες, θά κρατηθοῦν ἔτσι».

τοῦτο, ἐάν δέν ἐπετρέπετο εἰς ἀνθρώπους τό δεσμεῖν καί τό λύειν; Μήπως ὅμως τοῦτο εἰς μόνους ἐπιτρέπεται τούς Ἀποστόλους; Λοιπόν καί τό βαπτίζειν εἰς μόνους (αὐτούς) ἐπιτρέπεται καί τό παρέχειν τό Ἅγιον Πνεῦμα εἰς μόνους (αὐτούς) καί εἰς μόνους (αὐτούς) τό καθαίρειν τά ἁμαρτήματα τῶν ἀνθρώπων· διότι αὐτό ἀκριβῶς, οὐχί εἰς ἄλλους, ἀλλ' εἰς τούς ἀποστόλους διετάχθη...Ἐάν λοιπόν ἡ ἐξουσία τοῦ βαπτίσματος καί τοῦ χρίσματος, μειζόνων καί καθ' ὑπερβολήν χαρισμάτων, εἰς τούς Ἐπισκόπους ἐκεῖθεν (ἐκ τῶν ἀποστόλων) προῆλθε, τότε προσεγένετο (τοῖς Ἐπισκόποις) καί τό δικαίωμα τοῦ δεσμεῖν καί λύειν» (Epist. 1, 6. PL 13, 1057).

36. *«Ποῖος λοιπόν δύναται νά συγχωρῇ τά ἁμαρτήματα, εἰμή μόνος ὁ Θεός, ὅστις ὡσαύτως συγχωρεῖ διά μέσου ἐκείνων, εἰς οὓς τήν ἐξουσίαν τοῦ συγχωρεῖν ἀπένειμεν;»* (In Lucam 5, 13. PL 15, 1724).

(Ἰωάννου κ΄ 22-23). Ὅποιος λοιπόν δέν μπορεῖ νά συγχωρεῖ ἁμαρτίες δέν ἔχει τό Πνεῦμα τό Ἅγιο. Ἡ δωρεά τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶναι λειτούργημα τοῦ Ἱερέως· τό δικαίωμα δέ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος συνίσταται στό νά λύνει καί δένει τά ἀνομήματα»[37].

Καί πιό κάτω: Γιατί λοιπόν, βάζετε τά χέρια σας ἐπάνω, λέει σέ μερικούς ἑτεροδιδασκάλους (δηλαδή σέ αὐτούς πού διδάσκουν διαφορετικές δοξασίες ξένες πρός τήν Ὀρθοδοξο πίστη) οἱ ὁποῖοι δέν δέχονται ὅτι ὁ Ἱερέας, πού εἶναι ἄνθρωπος, μπορεῖ νά συγχωρεῖ τίς ἁμαρτίες καί πιστεύετε τό ἔργο τῆς εὐλογίας, ἄν κάποιος ἀσθενής τυχόν θεραπεύθηκε; Γιατί νομίζετε, ὅτι μερικοί ἀπό σᾶς μποροῦν νά καθαρίζονται ἀπό τόν βόρβορο τοῦ διαβόλου; Γιατί βαπτίζετε ἄν δέν ἐπιτρέπεται νά συγχωροῦνται τά ἁμαρτήματα ἀπό ἄνθρωπο; Στό βάπτισμα ὑπάρχει βέβαια ἡ ἄφεση ὅλων τῶν ἁμαρτημάτων· τί διαφορά ὑπάρχει ἄν μέ τήν μετάνοια ἤ μέ τό λουτρό τοῦ βαπτίσματος διεκδικοῦν οἱ

37. *«Τό δικαίωμα δέ τοῦτο (τοῦ δεσμεῖν καί λύειν) εἰς μόνους τούς ἱερεῖς παρεχωρήθη. Ὀρθῶς λοιπόν διεκδικεῖ αὐτό ἡ Ἐκκλησία, ἥτις ἔχει τούς ἀληθεῖς ἱερεῖς· ἡ αἵρεσις, ἥτις ἱερεῖς τοῦ Θεοῦ δέν ἔχει, δέν δύναται νά διεκδικήσει αὐτό... Σκόπει δέ καί τοῦτο, ὅτι ὅστις ἔλαβε τό Ἅγιον Πνεῦμα, ἔλαβε καί τήν ἐξουσίαν τοῦ δεσμεῖν καί λύειν ἁμαρτήματα. Διότι οὕτως εἶναι γεγραμμένον: "Ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς· ἂν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται" (Ἰωάννου κ΄ 22-23). Ὅστις λοιπόν δέν δύναται νά συγχωρῇ τό ἁμάρτημα, δέν ἔχει τό Πνεῦμα τό Ἅγιον. Ἡ δωρεά τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶναι ὑπούργημα τοῦ ἱερέως· τό δικαίωμα δέ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἔγκειται εἰς τό λύειν καί δεσμεῖν τά ἀνομήματα»* (De paenitentia 1, 2. PL 16, 488-489).

Ἱερεῖς αὐτό τό δικαίωμα πού τούς ἔχει δοθεῖ; Καί στά δύο τό μυστήριο εἶναι ἕνα!»[38].

Καί πάλι: «Αὐτά πού εἶναι ἀδύνατα στούς ἀνθρώπους εἶναι δυνατά στόν Θεό· καί μπορεῖ ὁ Θεός, ὅταν θέλει, νά μᾶς χαρίσει τά ἁμαρτήματα καί αὐτά τά ὁποῖα θεωροῦμε ὅτι δέν μποροῦν νά συγχωρηθοῦν. Καί γι᾽ αὐτό, ὅ,τι φαίνεται σέ μᾶς ἀδύνατον νά τό ἐπιτύχουμε, στόν Θεό εἶναι δυνατό νά μᾶς τό δωρήσει. Διότι καί νά καθαρίσει τό νερό τό ἁμάρτημα, φαινόταν ἀδύνατον... ἀλλά ὅ,τι ἦταν ἀδύνατον, τό ἔκανε δυνατό ὁ Θεός, ὁ Ὁποῖος τόση μεγάλη χάρη μᾶς δώρησε. Κατά τόν ἴδιο τρόπο φαινόταν ἀδύνατον νά συγχωροῦνται οἱ ἁμαρτίες μέ τήν μετάνοια· ὁ Χριστός παραχώρησε αὐτό (τό λειτούργημα) στούς Ἀποστόλους Του, τό ὁποῖο μεταβιβάστηκε στά καθήκοντα τῶν Ἱερέων. Ἔγινε λοιπόν δυνατόν, ὅ,τι φαινόταν ἀδύνατον»[39].

38. *«Διατί λοιπόν τάς χεῖρας ἐπιτίθετε, λέγει πρός τινας ἑτεροδιδασκαλοῦντας καί μή δεχομένους ὅτι ὁ ἱερεύς, ἄνθρωπος ὤν, δύναται νά συγχωρῇ ἁμαρτίας, καί τό ἔργον τῆς εὐλογίας πιστεύετε, ἐάν τις ἀσθενής, κατά τύχην, ἀνέρρωσε; Διατί ὑπολαμβάνετε, ὅτι δύνανταί τινες δι᾽ ὑμῶν ἀπό τοῦ βορβόρου τοῦ διαβόλου νά καθαρίζωνται; Διατί βαπτίζετε, ἐάν δι᾽ ἀνθρώπου δέν ἐπιτρέπεται νά συγχωρῶνται ἁμαρτήματα; Εἰς τό βάπτισμα ὑπάρχει βεβαίως ἄφεσις τῶν ἁμαρτημάτων πάντων· τί διαφέρει, ἐάν διά τῆς μετανοίας ἤ διά τοῦ λουτροῦ διεκδικῶσιν οἱ ἱερεῖς αὐτό τό δικαίωμα, τό δοθέν εἰς αὐτούς; Ἕν ἐν ἀμφοτέροις τό μυστήριον εἶναι!»* (De paenitentia 1, 8,36. PL 16, 497).

39. *Καί πάλιν: «Τά ἀδύνατα παρ᾽ ἀνθρώποις δυνατά ἐστι παρά τῷ Θεῷ· καί δύναται ὁ Θεός, ὅταν θέλῃ, νά χαρίσηται ἡμῖν τά ἁμαρτήματα, καί αὐτά ἅτινα νομίζομεν ὅτι δέν δύνανται νά*

8. Μέγας Βασίλειος: Στήν ἐρώτηση «ἐκεῖνος πού ἐπιθυμεῖ νά ἐξομολογηθεῖ τίς ἁμαρτίες του, ἄν ὀφείλει νά ἐξομολογεῖται σ᾽ ὅλους τούς τυχόντες ἤ σέ ποιούς, ὁ θεῖος πατέρας ἀποκρίνεται: Εἶναι ἀνάγκη νά ἐξομολογούμαστε τά ἁμαρτήματα σ᾽ αὐτούς πού ἡ Ἐκκλησία ἔχει ἐμπιστευθεῖ τήν οἰκονομία τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ»[40].

Σέ ἄλλο σημεῖο ὁ ἴδιος Πατέρας λέει: «Ἄν ὅμως κάποιος ἀπό αὐτούς πού ἔπεσαν στά ἁμαρτήματα πού προαναφέραμε διακριθεῖ στήν ἀρετή κατά τήν διάρκεια τῆς μετάνοιάς του, αὐτός πού τοῦ ἔχει ἐμπιστευτεῖ ἀπό τήν φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ τήν ἐξουσία τοῦ νά λύει καί νά δένει (τά ἁμαρτήματα) δέν θά εἶναι ἀξιοκατάκριτος ἄν γίνει φιλανθρωπότερος, βλέποντας τήν ὑπερβολική ἐπίδοση στήν μετάνοια αὐτοῦ πού ἁμάρτησε καί ἐλαττώσει τόν χρόνο τῶν ἐπιτιμίων»[41].

συγχωρηθῶσιν. Καί διά τοῦτο, ὅ,τι φαίνεται ἡμῖν ἀδύνατον νά ἐπιτύχωμεν, εἰς τόν Θεόν δυνατόν εἶναι νά δωρήσηται. Διότι καί νά ἀποπλύνῃ τό ὕδωρ τό ἁμάρτημα, ἀδύνατον ἐφαίνετο... Ἀλλ᾽ ὅ, τι ἀδύνατον ἦτο, δυνατόν κατέστησεν ὁ Θεός, ὅστις τοσαύτην ἡμῖν ἐδωρήσατο χάριν. Ὁμοίως ἀδύνατον ἐφαίνετο νά συγχωρῶνται ἁμαρτήματα διά μετανοίας· παρεχώρησε τοῦτο ὁ Χριστός τοῖς ἀποστόλοις αὐτοῦ, ὅπερ ὑπό τῶν ἀποστόλων εἰς τά καθήκοντα τῶν ἱερέων μετεβιβάσθη. Ἐγένετο λοιπόν δυνατόν, ὅ,τι ἀδύνατον ἐφαίνετο» (De paenitentia 2, 2,12. PL 16, 520).

40. «*Ὁ θέλων ἐξομολογήσασθαι τάς ἁμαρτίας αὐτοῦ, εἰ πᾶσιν ἐξομολογεῖσθαι ὀφείλει καί τοῖς τυχοῦσιν, ἢ τίσιν;*» ἀποκρίνεται ὁ θεῖος Πατήρ: «*Ἀναγκαῖον τοῖς πεπιστευμένοις τήν οἰκονομίαν τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ ἐξομολογεῖσθαι τά ἁμαρτήματα...*» (Ὅροι κατ᾽ ἐπιτομήν, ἐρ. 288, PG 31, 1284).

41. «*Ἐάν μέντοι γε ἕκαστος τῶν ἐν τοῖς προγεγραμμένοις*

Ὁ Ἱερέας λοιπόν εἶναι ἐξουσιοδοτημένος ἀπό τόν Θεό γιά «τό δεσμεῖν καί λύειν τά ἁμαρτήματα».

9. Χρυσόστομος: «Μεγάλη εἶναι ἡ ἀξία τῶν Ἱερέων· ἐκείνους πού θά συγχωρήσετε, λέει, συγχωροῦνται οἱ ἁμαρτίες τους... Καί γιατί λέω τούς Ἱερεῖς; Οὔτε ἄγγελος, οὔτε ἀρχάγγελος μπορεῖ νά κάνει κάτι σχετικά μέ ἐκεῖνα πού δίνονται ἀπό τόν Θεό, ἀλλά τά πάντα γίνονται ἀπό τόν Πατέρα, τόν Υἱό καί τό ἅγιο Πνεῦμα. Ὁ δέ Ἱερέας δανείζει τήν γλώσσα του καί προσφέρει τό χέρι του»[42].

Σέ ἄλλο σημεῖο λέει: «Διότι ἐνῶ κατοικοῦν (οἱ Ἱερεῖς) καί περιφέρονται ἀκόμη στήν γῆ, ἀνέλαβαν τήν διεύθυνση οὐρανίων ὑποθέσεων μέ ἐξουσία πού δέν ἔδωσε ὁ Θεός οὔτε στούς ἀγγέλους οὔτε στούς ἀρχαγγέλους. Γιατί δέν εἶπε στούς ἀγγέλους, ὅσα δέσετε στήν γῆ, θά εἶναι δεμένα καί στούς οὐρανούς, καί ὅσα λύσετε στήν γῆ θά εἶναι λυμένα καί στούς οὐρανούς. Ἔχουν βέβαια ἐξουσία νά δένουν καί οἱ ἐπίγειοι ἄρ-

ἁμαρτήμασι γενομένων σπουδαῖος γένηται ἐξομολογούμενος· ὁ πιστευθείς παρά τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας λύειν καὶ δεσμεῖν, εἰ φιλανθρωπότερος γένοιτο τὸ ὑπερβάλλον τῆς ἐξομολογήσεως ὁρῶν τοῦ ἡμαρτηκότος, εἰς τό ἐλαττῶσαι τόν χρόνον τῶν ἐπιτιμίων, οὐκ ἔσται καταγνώσεως ἄξιος» (Κανών 74 Μ. Βασιλείου, PG 32, 804).

42. «*Μεγάλη ἡ τῶν ἱερέων ἀξία· ὧν ἄν ἀφῆτε, φησίν, ἀφέωνται αἱ ἁμαρτίαι... Καί τί λέγω τούς ἱερεῖς; Οὔτε ἄγγελος, οὔτε ἀρχάγγελος ἐργάσασθαί τι δύναται εἰς τά δεδομένα παρά Θεοῦ. Ἀλλά Πατήρ καί Υἱός καί Ἅγιον Πνεῦμα πάντα οἰκονομεῖ· ὁ δέ ἱερεύς τήν ἑαυτοῦ δανείζει γλῶσσαν, καί τήν ἑαυτοῦ παρέχει χεῖρα*» (Ὁμιλία πζ΄ *εἰς τό κατά Ἰωάννην Εὐαγγέλιον § 4*, PG 59, 471).

χοντες, ἀλλά μόνο τά σώματα. Ὁ δεσμός ὅμως τῶν Ἱερέων ἀγγίζει τήν ἴδια τήν ψυχή καί διαβαίνει στούς οὐρανούς, καί ὅσα ἐνεργοῦν κάτω οἱ Ἱερεῖς τά ἐπικυρώνει ἐπάνω ὁ Θεός, καί τήν ἀπόφαση τῶν δούλων ἐγκρίνει ὁ Δεσπότης. Μήπως δέν τούς ἔδωσε ὁλόκληρη τήν οὐράνια ἐξουσία; Τούς εἶπε· αὐτῶν πού θά συγχωρήσετε τίς ἁμαρτίες θά εἶναι συγχωρημένες· καί ὅσων τίς κρατήσετε θά εἶναι κρατημένες. Ποιά ἐξουσία μπορεῖ νά θεωρηθεῖ μεγαλύτερη ἀπό αὐτή; Ὁ Πατέρας ἔδωσε στόν Υἱό ὅλη τήν ἐξουσία, βλέπω δέ ὅτι ὁ Υἱός τήν παραχώρησε ὅλη στούς Ἱερεῖς...

Μανία εἶναι νά περιφρονεῖ κανείς τόσο μεγάλη ἐξουσία, χωρίς τήν ὁποία δέν εἶναι δυνατόν νά κατορθωθοῦν οὔτε ἡ σωτηρία οὔτε τά ἀγαθά πού ὑποσχέθηκε ὁ Κύριος... Ὥστε δίκαια οἱ Ἱερεῖς πρέπει νά θεωροῦνται ὄχι μόνον ἰσχυρότεροι ἀπό τούς ἄρχοντες καί τούς βασιλεῖς, ἀλλά καί πολυτιμότεροι ἀπό τούς πατέρες μας... Οἱ Ἱερεῖς τῶν Ἰουδαίων εἶχαν τήν ἐξουσία ν᾽ ἀπαλλάσσουν αὐτούς πού ἔπασχαν ἀπό σωματική λέπρα ἤ μᾶλλον ἁπλῶς νά ἐπιβεβαιώνουν τήν θεραπεία, καί γνωρίζεις πόσο περιζήτητο ἦταν τότε τό ἱερατικό ἀξίωμα. Οἱ δικοί μας Ἱερεῖς ὅμως ἔλαβαν τήν ἐξουσία ὄχι ἁπλῶς νά διαπιστώνουν ἄν ἐξαλείφθηκε ἡ λέπρα τοῦ σώματος, ἀλλά καί νά θεραπεύουν τελείως τήν ὑπάρχουσα ἀκόμη ἀρρώστεια τῆς ψυχῆς»[43].

43. *«Οἱ τήν γῆν οἰκοῦντες καί ἐν ταύτῃ ποιούμενοι τήν διατριβήν τά ἐν οὐρανοῖς διοικεῖν ἐπετράπησαν καί ἐξουσίαν ἔλαβον ἣν*

Στό κείμενο αὐτό ὁ θεῖος Πατέρας βλέπει τούς Ἱερεῖς νά κατέχουν ἐξουσία, τήν ὁποία στεροῦνται καί οἱ Ἄγγελοι καί οἱ Ἀρχάγγελοι, καί μόνος ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ κατέχει.

Συγκρίνοντας δέ τούς Ἱερεῖς τῆς Παλαιᾶς πρός τούς Ἱερεῖς τῆς Νέας Διαθήκης βρίσκει ἀπείρως ἀνώτερη τήν ἐξουσία τῶν δεύτερων.

Οἱ πρῶτοι ἀσχολοῦνταν ὄχι μέ τήν λέπρα τῆς ψυχῆς ἀλλά μόνον μέ τήν λέπρα τοῦ σώματος. Ἀλλά καί αὐτή δέν μποροῦσαν νά καθαρίσουν· ἐξέταζαν

οὔτε ἀγγέλοις οὔτε ἀρχαγγέλοις ἔδωκεν ὁ Θεός. Οὐ γάρ ἐκείνοις (τοῖς ἀγγέλοις) εἴρηται· "Ὅσα ἄν δήσητε ἐπί τῆς γῆς ἔσται δεδεμένα καί ἐν τῷ οὐρανῷ, καί ὅσα ἄν λύσητε ἐπί τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ". Ἔχουσι μέν γάρ καί οἱ κρατοῦντες ἐπί τῆς γῆς τήν τοῦ δεσμεῖν ἐξουσίαν, ἀλλά σωμάτων μόνων· οὗτος δὲ ὁ δεσμός αὐτῆς ἅπτεται τῆς ψυχῆς καί διαβαίνει τούς οὐρανούς καί ἅπερ ἄν ἐργάσωνται κάτω οἱ ἱερεῖς, ταῦτα ὁ Θεός ἄνω κυροῖ καί τήν τῶν δούλων γνώμην ὁ Δεσπότης βεβαιοῖ. Καί τί γάρ ἀλλ' ἤ πᾶσαν αὐτοῖς τήν οὐράνιον ἔδωκεν ἐξουσίαν; "Ὧν γάρ ἄν, φησίν, ἀφῆτε τάς ἁμαρτίας, ἀφέωνται, καὶ ὧν ἂν κρατῆτε, κεκράτηνται". Τίς ἀν γένοιτο ταύτης ἐξουσία μείζων; Πᾶσαν τήν κρίσιν ἔδωκεν ὁ πατὴρ τῷ Υἱῷ· ὁρῶ δέ πᾶσαν αὐτήν τούτους ἐγχειρισθέντας ὑπό τοῦ Υἱοῦ"...

Μανία γάρ περιφανής ὑπερορᾶν τῆς τοσαύτης ἀρχῆς ἧς ἄνευ οὔτε σωτηρίας, οὔτε τῶν ἐπηγγελμένων ἐστι τυχεῖν ἀγαθῶν... Ὥστε ἡμῖν οὐκ ἀρχόντων μόνον οὐδέ βασιλέων φοβερώτεροι, ἀλλά καί πατέρων τιμιώτεροι δικαίως ἄν εἶεν (οἱ ἱερεῖς)... Λέπραν σώματος ἀπαλλάττειν, μᾶλλον δέ ἀπαλλάττειν μέν οὐδαμῶς, τούς δέ ἀπαλλαγέντας δοκιμάζειν μόνον, εἶχον ἐξουσίαν οἱ τῶν Ἰουδαίων ἱερεῖς, καί οἶσθα πῶς περιμάχητον ἦν τό τῶν ἱερέων τότε. Οὗτοι δέ (οἱ ἱερεῖς τῶν χριστιανῶν) οὐ λέπραν σώματος, ἀλλ' ἀκαθαρσίαν ψυχῆς, οὐκ ἀπαλλαγεῖσαν δοκιμάζειν, ἀλλ' ἀπαλλάττειν παντελῶς ἔλαβον ἐξουσίαν» (Λόγος γ΄ *περί Ἱερωσύνης*, 5-6, PG 48, 643-4).

ἁπλῶς καί διαπίστωναν ἐάν ὁ ἀσθενής εἶχε ἀπαλλαγεῖ ἀπό αὐτήν. Οἱ Ἱερεῖς ὅμως τῆς Νέας Διαθήκης ἀσχολοῦνται ὄχι μέ τήν λέπρα τοῦ σώματος, ἀλλά μέ τήν λέπρα τῆς ψυχῆς, δηλαδή μέ τήν ἁμαρτία.

Ἰδού ἡ πρώτη ὑπεροχή τους. Ἰδού ὅμως καί ἡ δεύτερη ὑπεροχή: Πῆραν ἐξουσία ὄχι ἁπλῶς νά ἐξετάζουν καί νά ἀποφαίνονται ἄν καθαρίσθηκε ἡ λέπρα τῆς ψυχῆς, ὅπως ἔκαναν οἱ πρῶτοι Ἱερεῖς γιά τήν λέπρα τοῦ σώματος, ἀλλά νά καθαρίζουν οἱ ἴδιοι τήν λέπρα τῆς ψυχῆς (τήν ἁμαρτία) καί νά ἀπαλλάσσουν ἀπό αὐτήν τούς ἀνθρώπους!

Ἀλλοῦ πάλι λέει: «Λάβετε Πνεῦμα ἅγιο· καθώς μέ ἀπέστειλε ὁ Πατέρας καί ἐγώ στέλνω ἐσᾶς. Ἀλλά ἐσύ Κύριε ἦρθες σάν Σωτήρας, μᾶς εἶδες ἁμαρτωλούς καί μᾶς λυπήθηκες, καί συγχώρησες τίς ἁμαρτίες μας. Εἶναι ἀνώτερη ἡ χάρη Σου· ἐμεῖς γκρεμιζόμαστε στήν ἄβυσσο τῶν ἁμαρτημάτων. Οἱ ἁμαρτωλοί εἶναι πολλοί, χρειάζεται μεγάλη φιλανθρωπία. Δέν ἔχουμε τήν δύναμη, πῶς μποροῦμε ν' ἀναλάβουμε τέτοια ἀποστολή ὅπως ἀνέλαβες Ἐσύ; Γι' αὐτό γιά νά συμπληρώσει τά λόγια, καθώς μέ ἀπέστειλε ὁ Πατέρας καί ἐγώ στέλνω ἐσᾶς, λέει: Σ' ὅποιους συγχωρήσετε τίς ἁμαρτίες, τούς τίς συγχωρεῖ καί ὁ Θεός· σ' ὅποιους δέν τίς συγχωρήσετε, θά μείνουν γιά πάντα ἀσυγχώρητες.

Τήν ἴδια ἐξουσία πού ἔχει ὁ Σωτήρας δίνει καί στούς Ἀποστόλους. Γιατί ὅπως ἕνας λαός δέν εἶναι δυνατόν νά δείξει ἐμπιστοσύνη σέ κάποιον ἄρχοντα, ὅταν δέν πάρει ἀπό τόν βασιλιά τήν ἐξουσία τῆς συγ-

χωρήσεως, τοῦ θανάτου καί τῆς τιμωρίας, ἔτσι καί ὁ Σωτήρας ἔχοντας σκοπό νά κάνει τούς Ἀποστόλους ἄρχοντες τῆς οἰκουμένης, τούς δίνει τήν ἐξουσία καί τῆς τιμωρίας καί τῆς συγχωρήσεως, δηλαδή τούς εἶπε· Σ' ὅποιους συγχωρήσετε τίς ἁμαρτίες, τούς τίς συγχωρεῖ καί ὁ Θεός· σ' ὅποιους δέν τίς συγχωρήσετε, θά μείνουν γιά πάντα ἀσυγχώρητες»[44].

Ἡ ἐξουσία τοῦ Σωτῆρος γιά τήν ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν δόθηκε λοιπόν ἀκέραια καί στούς Ἀποστόλους.

Καί πάλιν: «Ἄλλοι ὅροι βασιλείας καί ἄλλοι ὅροι ἱερωσύνης· ἀλλ' αὕτη μείζων ἐκείνης...».

«Διότι ὁ βασιλιάς εἶναι ἐπιφορτισμένος νά φροντίζει γιά τά ἐπίγεια πράγματα, ὁ θεσμός ὅμως τῆς ἱερωσύνης εἶναι γιά τά πνευματικά, τά οὐράνια».

44. «*Λάβετε Πνεῦμα Ἅγιον· καθώς ἀπέσταλκέ με ὁ Πατήρ κἀγώ πέμπω ὑμᾶς. Ἀλλά σύ, Κύριε, ἐξελθών ὡς Δεσπότης, εἶδες ἁμαρτωλούς. καί ἠλέησας, συνεχώρησας τά ἁμαρτήματα ἡμῶν. Ἀνωτέρα ἡ χάρις· ἐμπίπτομεν εἰς τήν ἄβυσσον τῶν ἁμαρτημάτων ἡμεῖς· οἱ ἁμαρτάνοντες πολλοί, φιλαθρωπίας χρεία πολλῆς· Οὐκ ἔχομεν τήν αὐθεντίαν· πῶς δυνάμεθα κατά σε ἀποσταλῆναι; Διά τοῦτο, ἵνα πληρωθῇ τό «Καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ Πατὴρ κἀγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς», λέγει. "Ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς· ἄν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται". Ἵνα ἔχει ἐξουσίαν ὁ Σωτήρ δίδωσι τοῖς ἀποστόλοις· ὥσπερ γάρ οὐχ οἷόν τε ἐστιν ἄρχοντα πιστευθῆναι ἔθνος, μή λαβόντα συγχωρήσεως καί θανάτου καί τιμωρίας ἐξουσίαν παρά βασιλέως· οὕτω καί ὁ Σωτήρ μέλλων καθιστᾶν αὐτούς ἄρχοντας τῆς οἰκουμένης, δίδωσιν αὐτοῖς καί τιμωρίας ἐξουσίαν καί συγχωρήσεως, τό, "Ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς· ἂν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται"*» (Ὁμιλία *εἰς τήν ἀνάληψιν τοῦ Κ.Η.Ι. Χριστοῦ δ΄*, PG 52, 777).

«Ὅσα ἄν δέσετε στήν γῆ, εἶναι δεμένα καί στόν οὐρανό· Ὁ βασιλιάς εἶναι ἐπιφορτισμένος μέ τά κοσμικά, ἐγώ μέ τά οὐράνια· ὅταν λέω "ἐγώ" ἐννοῶ τόν Ἱερέα...

Ὁ βασιλιάς φροντίζει γιά τά σώματα, ὁ δέ Ἱερέας γιά τίς ψυχές· ὁ βασιλιάς διαγράφει τό ὑπόλοιπο χρέος, ὁ δέ Ἱερέας διαγράφει (συγχωρεῖ τά ἁμαρτήματα) ἁμαρτήματα»[45].

Καί σέ ἄλλο λόγο: «Τέτοιοι ἦταν οἱ Ἀπόστολοι, πού περιφρόνησαν τό δουλικό σπίτι καί τά ἐδῶ χρήματα. Καί πρόσεχε πῶς ἔδιναν προσταγές δεσποτικές. Ὁ τάδε, λέει, ἀπαλλάξου ἀπό τήν νόσο, ὁ ἄλλος ἀπό τούς δαίμονες, καί δέσε ἐκεῖνον, καί λῦσε αὐτόν. Αὐτό γινόταν στήν γῆ, ἀλλά ἦταν σάν νά γινόταν στούς οὐρανούς. Γιατί λέει,"ὅσα θά δέσετε στήν γῆ θά εἶναι δεμένα στόν οὐρανό". Καί μεγαλύτερη ἐξουσία ἀπό τήν δική Του τούς ἔδωσε. Καί ὅτι δέν λέω ψέματα, ἄκουσέ Τον πού λέει· "αὐτός πού πιστεύει σέ μένα, μεγαλύτερα ἔργα θά κάνει ἀπό αὐτά πού κάνω ἐγώ". Γιατί ἄραγε; Γιατί ἔτσι ἡ τιμή μεταβαίνει στόν Δε-

45. *«Οὗτος γάρ (ὁ βασιλεύς) τά ἐπί γῆς ἔλαχεν οἰκονομεῖν· ὁ δέ τῆς ἱερωσύνης θεσμός ἄνω κάθηται».*

«Ὅσα ἄν δήσητε ἐπί τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ· ὁ βασιλεύς τά ἐνταῦθα πεπίστευται, ἐγώ τά οὐράνια· ἐγώ ὅταν εἴπω, τόν ἱερέα λέγω...

Ὁ βασιλεύς σώματα πεπίστευται, ὁ δέ ἱερεύς ψυχάς· βασιλεύς λοιπάδας χρημάτων ἀφίησιν, ὁ δέ ἱερεύς λοιπάδας ἁμαρτημάτων·» (Ὁμιλία δ΄ εἰς τό ρητόν τοῦ προφ. Ἡσαΐου... «εἶδον τὸν Κύριον...» παρ. δ΄-ε΄, PG 56, 126).

σπότη. Ἀλλά καί στά δικά μας πράγματα, ὅταν ὁ ὑπηρέτης μπορεῖ νά κάνει μεγάλα περισσότερο θαυμάζεται ὁ κύριος»[46].

Καί ἕνα ἀκόμη χωρίο: «Στήν συνέχεια ἀναφέρει καί ἄλλη τιμή. "Καί ἐγώ θά σοῦ δώσω τά κλειδιά τῶν οὐρανῶν. Ποιά ἡ σημασία τῶν λόγων", καί ἐγώ θά σοῦ δώσω; Ὅπως ἀκριβῶς ὁ Πατέρας σοῦ ἀποκάλυψε νά γνωρίσεις ἐμένα ἔτσι καί ἐγώ θά σοῦ δώσω. Καί δέν εἶπε, θά παρακαλέσω τόν Πατέρα, μολονότι αὐτό φανέρωνε μεγάλη ἐξουσία καί παρουσίαζε ἀπερίγραπτο τό μέγεθος τῆς δωρεᾶς, ἀλλά "Ἐγώ θά σοῦ δώσω". Τί θά μοῦ δώσεις; πές μου. "Τά κλειδιά τῶν οὐρανῶν· ὥστε ὅσα δέσεις στήν γῆ θά εἶναι δεμένα στούς οὐρανούς· καί ὅσα θά λύσεις στήν γῆ θά εἶναι λυμένα στούς οὐρανούς...". Βλέπεις πῶς καί ὁ Κύριος ὁδηγεῖ τόν Πέτρο στό νά ἔχει μεγάλη ἀντίληψη γι᾽ Αὐτόν, καί ἀποκαλύπτει τόν ἑαυτόν Του καί δείχνει μέ αὐτές τίς δύο

46. *«Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ ἀπόστολοι, καταφρονήσαντες τῆς δουλικῆς οἰκίας, καί τῶν ἐνταῦθα χρημάτων. Καί ὅρα πῶς τοῖς δεσποτικοῖς ἐπέταττον (δηλαδή διεχειρίζοντο ἐξουσίας ἀνηκούσας εἰς τόν Κύριον). Ὁ δεῖνα, φησίν, ἀπηλλάχθω νόσου, ἕτερος δαιμόνων, καί δῆσον ἐκεῖνον, καί λῦσον τοῦτον. Ἐπί γῆς τοῦτο ἐγίνετο, ἀλλ᾽ ὡς ἐν οὐρανοῖς ἐτελεῖτο. Ὅσα γάρ ἂν δήσητε, φησίν, ἐπί τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ. Καί μείζονα αὐτοῖς ἔδωκεν αὐτοῦ ἐξουσίαν. Καί ὅτι οὐκ ἐψευσάμην, ἄκουε αὐτοῦ λέγοντος· ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, μείζονα ποιήσει, ὧν ἐγώ ποιῶ. Τί δήποτε; Ὅτι καί οὕτως εἰς τόν Δεσπότην ἡ τιμή διαβαίνει. Ἐπεί καί ἐν τοῖς ἡμετέροις πράγμασιν, ὅταν μεγάλα δύνηται ὁ οἰκέτης, μᾶλλον θαυμάζεται ὁ δεσπότης»* (Ὁμιλία ι΄ *εἰς Τιμόθεον Β΄*, PG 62, 660).

ὑποσχέσεις Του ὅτι εἶναι ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ; Διότι ἐκεῖνα πού εἶναι χαρακτηριστικά μόνον τοῦ Θεοῦ, καί τό νά συγχωρεῖ ἁμαρτήματα καί τό νά κάνει ἀκλόνητη τήν Ἐκκλησία μέσω τόσων ὁρμητικῶν κυμάτων, καί νά ἀναδείξει ἄνθρωπο ψαρά ἰσχυρότερον ἀπό κάθε πέτρα, τήν στιγμή πού πολεμᾶτο ἀπό ὅλη τήν οἰκουμένη, αὐτά ὑπόσχεται Αὐτός ὅτι θά δώσει»[47].

Ὥστε, κατά τόν ἱερό Πατέρα, ὁ Κύριος λέγοντας πρός τόν Πέτρο τό *«ὅ ἐάν δήσῃς...»*, δέν κάνει κάτι ἄλλο ἀπό τό νά τοῦ ὑπόσχεται νά τοῦ δώσει ὄχι μερικά μικρά καί ἀσήμαντα, ἀλλά *«πολλῆς ἐνδείξεως ἐξουσίαν»* καί *«ἀφάτου μεγέθους δῶρον»* δηλαδή, τό νά λύνει τά ἁμαρτήματα καί νά διατηρεῖ τήν Ἐκκλησία ἀμετάβλητη *«τό τά ἁμαρτήματα λῦσαι καί τό ἀ-*

47. *«Εἶτα καί ἑτέραν λέγει τιμήν· "Καί ἐγώ δέ σοι δώσω τάς κλεῖς τῶν οὐρανῶν". Τί δέ ἐστι, "Καί ἐγὼ δέ σοι δώσω; Ὥσπερ ὁ Πατήρ σοι ἔδωκε τό ἐμέ γνῶναι, οὕτω καί ἐγώ σοι δώσω. Καί οὐκ εἶπε, Παρακαλέσω τόν Πατέρα· καίτοι πολλή ἦν τῆς ἐξουσίας ἡ ἔνδειξις, καί τοῦ δώρου τό μέγεθος ἄφατον· ἀλλ' " Ἐγώ σοι δώσω". Τί δίδως; εἰπέ μοι. "Τάς κλεῖς τῶν οὐρανῶν· ἵνα ὅσα ἂν δήσῃς ἐπί τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καί ὅσα ἂν λύσῃς ἐπί τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τοῖς οὐρανοῖς". ... Εἶδες πῶς καί αὐτὸς (ὁ Υἱός) ἀνάγει τόν Πέτρον εἰς ὑψηλήν τήν περὶ αὐτοῦ ἔννοιαν, καί ἑαυτόν ἀποκαλύπτει, καί δείκνυσιν Υἱόν ὄντα τοῦ Θεοῦ διά τῶν ὑποσχέσεων τῶν δύο τούτων; Ἅ γάρ Θεοῦ μόνον ἐστίν ἴδια, τό τά ἁμαρτήματα λῦσαι, καί τό ἀπερίτρεπτον τήν Ἐκκλησίαν ποιῆσαι ἐν τοσαύτῃ κυμάτων ἐμβολῇ, καί ἄνθρωπον ἁλιέα πέτρας πάσης ἀποφῆναι στερρότερον, τῆς οἰκουμένης πολεμούσης ἁπάσης, ταῦτα αὐτῷ (τῷ Πέτρῳ) ἐπαγγέλλεται δώσειν»* (Ὁμιλία νδ΄ *εἰς τό κατά Ματθαῖον, 2*, PG 58, 534).

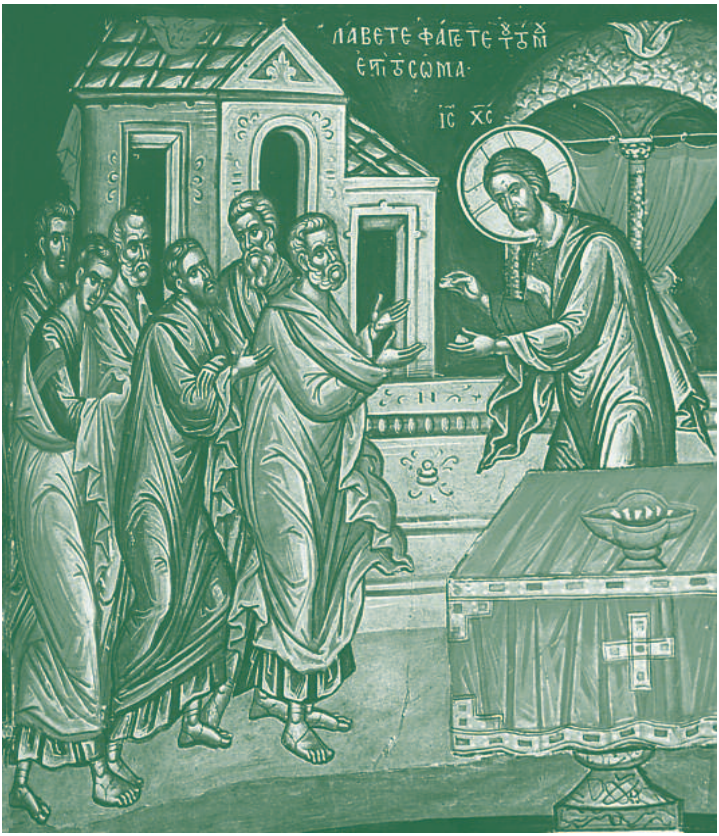
περίτρεπτον τήν Ἐκκλησίαν ποιῆσαι», πράγματα δηλαδή φοβερά καί ἐξαίσια, πού εἶναι χαρακτηριστικά τοῦ Θεοῦ *«ἅ Θεοῦ μόνον ἐστιν ἴδια»*. Τί σαφέστερο ἀπό αὐτούς τούς λόγους;

10. Κύριλλος Ἀλεξανδρείας: «Ὁ Χριστός ὅταν ἔδωσε τό Ἅγιο Πνεῦμα στούς μαθητές, τούς εἶπε: Σέ ὅσους θά συγχωρήσετε τίς ἁμαρτίες, θά συγχωρηθοῦν, ἐνῶ σέ ὅσους δέν θά τίς συγχωρήσετε, θά μείνουν ἀσυγχώρητες, ἄν καί μόνο ὁ Θεός κατά φύση ἔχει τήν δύναμη καί τήν ἐξουσία νά συγχωρεῖ ἁμαρτίες σ᾽ αὐτούς πού ἁμαρτάνουν. Διότι, ἀλήθεια, σέ ποιόν ἁρμόζει περισσότερο νά συγχωρεῖ ὅσα ἔπραξαν ἐκεῖνοι πού πλανήθηκαν καί ἁμάρτησαν, παραβαίνοντας τόν θεῖο νόμο, παρά σ᾽ Ἐκεῖνον πού ὅρισε τόν νόμο; Γιά ποιό λόγο ὅμως ἐκεῖνο τό ἀξίωμα, πού ἅρμοζε μόνο στήν θεία φύση, ὁ Σωτήρας τό μετέδωσε στούς μαθητές Του; Ἀλλά δέν ἔκανε καμμία παράβαση ἀπό τό πρέπον ὁ Λόγος τοῦ Πατρός, ἔπραξε δέ τοῦτο μάλιστα μέ πολύ θαυμαστό τρόπο. Διότι ὁ Κύριος θεώρησε ὅτι ἔπρεπε, αὐτοί πού εἶχαν λάβει τό θεῖο καί Δεσποτικό Ἅγιο Πνεῦμα, νά ἔχουν καί τήν ἐξουσία νά δίνουν ἄφεση ἁμαρτιῶν στούς ἀνθρώπους ἤ ἄν τό θεωροῦν σκόπιμο, νά μήν δίνεται ἄφεση σ᾽ αὐτούς. Καί αὐτό, ἐπειδή τό Ἅγιο Πνεῦμα πού ἐνοικεῖ μέσα τους εἶναι Ἐκεῖνο πού δίνει τήν ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν ἤ δέν τήν δίνει κατά τήν δική του βούληση, ἔστω καί ἄν τελεῖται ἡ ἐνέργεια αὐτή ἀπό τούς ἀνθρώπους... Ὅταν λοιπόν τό Πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ, πού εἶναι μέσα μας πληροῖ

ὅλα ὅσα ἁρμόζουν στόν Θεό, πῶς δέν θά εἶναι αὐτό τό Πνεῦμα κατά φύση Θεός, τό Ὁποῖο κατέχει τό λαμπρό αὐτό ἀξίωμα τῆς θείας φύσεως καί ἔχει ἀπόλυτη ἐξουσία ἐπάνω στούς ἱερούς νόμους, δηλαδή ἔχει τήν ἐξουσία νά συγχωρεῖ ἤ νά μήν συγχωρεῖ ἁμαρτίες;»[48].

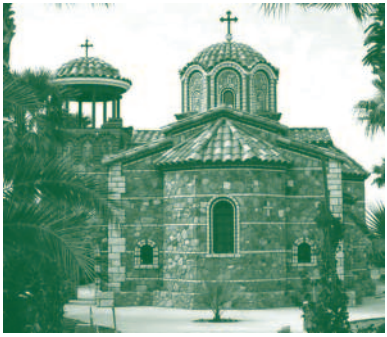
Ὥστε οἱ Ἀπόστολοι ἔλαβαν ἀπό τόν Σωτήρα ἀξίωμα «πού ἁρμόζει μόνον στήν θεία φύση»· «μόνῃ πρέπον τῇ θείᾳ φύσει»· καί ἡ ἄφεση ἁμαρτιῶν ἀπό τούς Ἀποστόλους εἶναι ἔργο αὐτοῦ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πού τελεῖται μέσω ἀνθρώπων.

48. *«Δούς δέ τό Πνεῦμα Χριστός· «Ἄν τινων ἀφῆτε τάς ἁμαρτίας, ἀφέωνται αὐτοῖς" φησίν· "ἄν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται" καίτοι μόνον τοῦ κατά φύσιν ὄντος Θεοῦ δυναμένου τε καί ἐξουσίαν ἔχοντος ἀπολύειν ἁμαρτίας τούς ἡμαρτηκότας. Τίνι γάρ ἄν καί προσήκει τό χαρίζεσθαι τισι τα ἐφ' οἵσπερ ἄν ἀλοῖεν εἰς τόν θεῖον πλημμελήσαντες νόμον, εἰμή τῷ τόν νόμον ὁρίσαντι;... Κατά τίνα τοιγαροῦν ἄρα τρόπον τε καί λόγον, τό μόνῃ πρέπον ἀξίωμα τῇ θείᾳ φύσει, τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς περιέθηκεν ὁ Σωτήρ; Ἀλλ' οὐκ ἄν ἁμάρτοι τοῦ πρέποντος ὁ ἐν Πατρί λόγος, ἕδρα δέ τοῦτο καί σφόδρα καλῶς. Ὥετο γάρ δεῖν, τούς τό θεῖον τε καί δεσποτικόν ἔχοντας ἐν ἑαυτοῖς ἤδη Πνεῦμα, καί τοῦ διαφεῖναι τάς τινων ἁμαρτίας εἶναι κυρίους καί ὧν περ ἄν βούλωνται κρατεῖν, τοῦ ἐνοικισθέντος αὐτοῖς Ἁγίου Πνεύματος ἀφιέντος τε καί κρατοῦντος κατά βούλησιν οἰκείαν, κἄν δι' ἀνθρώπων τελῆται τό πρᾶγμα τυχόν...Ὅτε τοίνυν τό Πνεῦμα Χριστοῦ, γεγονός ἐν ἡμῖν, τά μόνῳ Θεῷ πρέποντα πληροῖ, πῶς οὐκ ἄν εἴη κατά φύσιν Θεός, τό τῆς θείας φύσεως λαμπρόν ἀξίωμα περικείμενον φυσικῶς καί τῶν ἱερῶν κατεξουσιάζον νόμων;»* (PG 74, 720-721).

Ἡ Θεία Μετάληψις.

(Ἱερά Μονή Σταυρονικήτα. Ἅγιον Ὄρος)

Ἑνότητα 2η

Ἡ σύναξη γιά τή θεία Λειτουργία σάν ἔκφραση κοινωνίας

Στήν ζωή τῆς Ἐκκλησίας, μέσα ἀπό τήν θεία Λειτουργία ὁ λαός τοῦ Θεοῦ προσκαλεῖται στήν εὐχαριστιακή τράπεζα. Ἀπό τίς ἀρχαιότερες μαρτυρίες διαπιστώνουμε, ὅτι ἡ θεία Λειτουργία εἶναι συλλογική πράξη, ἔργο τῶν πολλῶν, πού ἐκφράζει συγχρόνως τήν ἑνότητα τῶν πολλῶν, δηλαδή τήν κοινωνία μεταξύ τους. Αὐτός ὁ συλλογικός χαρακτήρας διαφαίνεται ἤδη ἀπό τήν πρώτη θεία Εὐχαριστία κατά τό Μυστικό Δεῖπνο, ὄχι μόνο διότι παραβρίσκονταν οἱ Ἀπόστολοι, γεγονός στό ὁποῖο ὀφείλεται ὁ πληθυντικός ἀριθμός τῶν περισσοτέρων ρημάτων στίς τέσσερις διηγήσεις τῆς Καινῆς Διαθήκης περί τοῦ Μυστικοῦ Δεί-

πνου[49], ἀλλά καί διότι ὁ Χριστός τονίζει, ὅτι ἡ πράξη αὐτή ἀπευθύνεται σέ πολλούς· "τό αἷμά μου τό περί πολλῶν ἐκχυνόμενον". Γι' αὐτό, ἡ συλλογική πράξη πού συνέστησε ὁ Χριστός κατά τό Μυστικό Δεῖπνο μεταβιβάζεται ἀπό τούς Ἀποστόλους στό σύνολο τῶν πιστῶν, ὅπως γράφει ὁ ἀπόστολος Παῦλος πρός τούς Κορινθίους: «Ἐγώ αὐτό παρέλαβα ἀπό τόν ἴδιο τόν Κύριο, καί αὐτό σᾶς παρέδωσα»[50].

Σέ ἄλλες μαρτυρίες τῆς Καινῆς Διαθήκης παρατηροῦμε ὅτι, ὅταν χρησιμοποιεῖται ὁ ὅρος «συναγωγή» ἤ «ἐπισυναγωγή» γιά τήν συγκέντρωση τῶν Χριστιανῶν σέ κάποιο χῶρο[51], δηλώνεται συγχρόνως καί ἡ ἑνότητα τῶν συνηγμένων. Εἶναι ἀξιοσημείωτο ὅτι στίς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων ἡ Λειτουργία χαρακτηρίζεται ὡς «σύναξη στόν ἴδιο τόπο» (2,44). Ἡ σύναξη αὐτή γινόταν «μέ ὁμοψυχία»[52]. Ὁ ὅρος αὐτός ἀναφέρεται ἀφενός στήν ψυχική προϋπόθεση τῆς συνάξεως (συνάζονταν ὅλοι μέ τήν ἴδια πίστη), ἀφετέρου δέ στό ἀποτέλεσμα τῆς εὐχαριστιακῆς συνάξεως (μέσα στήν Λειτουργία γίνονταν ὅλοι ἕνα σῶμα).

Αὐτήν τήν προϋπόθεση τονίζει στά τέλη τοῦ 1ου μ.Χ. αἰώνα ὁ Κλήμης, ἐπίσκοπος Ρώμης, ὅταν γράφει,

49. Ματθαίου 26, 26-28, Μάρκου, 14, 22-24, Λουκᾶ 22, 19-20· πρός Κορινθίους Α΄ 11, 23-26.

50. *Ἐγὼ γὰρ παρέλαβον ἀπὸ τοῦ Κυρίου ὃ καί παρέδωκα ὑμῖν* (πρός Κορινθίους Α΄ 10, 13).

51. Ἰακώβου. 2,2· Ἑβρ. 10, 25.

52. Πράξεων 2. 46.

ὅτι οἱ Χριστιανοί «συνάζονται» γιά τήν Λειτουργία «στόν ἴδιο τόπο καί μέ ὁμόνοια συνειδήσεως»[53], ἀλλά καί κατά τόν 2ο μ.Χ. αἰώνα ὁ Ἰγνάτιος, Ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας, ὅταν συνιστᾶ στούς Χριστιανούς νά «συνάζονται» γιά τή Λειτουργία «μέ τήν ἴδια πίστη» καί ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ[54], μέ «μία προσευχή, μία δέηση, ἕνα νοῦ, μία ἐλπίδα μέσα στήν ἀγάπη καί στήν ἁγνή χαρά»[55]. Ἡ κοινή αὐτή προσευχή, προσθέτει ὁ Ἰγνάτιος, «ἀνεβαίνει πρός τόν Θεό μέ συμφωνία», δηλαδή μέ ἁρμονία, πού πηγάζει ἀπό τήν ὁμόνοια τῆς πίστεως[56]. Τήν ἴδια ἐποχή, ὁ φιλόσοφος καί μάρτυρας Ἰουστῖνος περιγράφει τό γεγονός τῆς κατά τήν ἡμέρα τῆς Κυριακῆς «συναθροίσεως στόν ἴδιο τόπο» ὅλων τῶν Χριστιανῶν, ὥστε νά τελέσουν τήν θεία Εὐχαριστία[57].

Ἡ ἔννοια τῆς «συνάξεως» κατά τήν θεία Λειτουργία ἐκφράζει τήν αὐτοπροαίρετη πορεία τοῦ κάθε μέλους τῆς Ἐκκλησίας πρός τήν ἑνότητα καί πρός τήν συγκρότηση τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ Σώματος. Στήν Ἐκκλησία δέν εἶναι δυνατόν νά ὑπάρξουν μεμονωμέ-

53. Κλήμεντος Ρώμης, Α΄ Ἐπιστολή πρός Κορινθίους, ΛΔ΄, PG 1, 277Α.

54. Ἰγνατίου Ἀντιοχείας, Πρός Ἐφεσίους, 10, ΒΕΠΕΣ 2, σ. 268 (17-18).

55. Ἰγνατίου Ἀντιοχείας, Μαγνησιεῦσιν, 7, ΒΕΠΕΣ 2, σ. 270 (4-5).

56. Ἰγνατίου Ἀντιοχείας, Πρός Ἐφεσίους, 5, ΒΕΠΕΣ 2, σ. 286 (31-35).

57. Ἰουστίνου, φιλοσόφου καί μάρτυρος, Α΄ Ἀπολογία, 67, 1, ΒΕΠΕΣ 3, σ. 198 (11-12).

να ἄτομα. Ἡ «ἐκκλησιαστική ἀπομόνωση» συνυφαίνεται μέ τήν ἀπουσία ἀπό τήν θεία Εὐχαριστία[58]. Στό μεταίχμιο τοῦ 2ου μέ τόν 3ο αἰώνα, ὁ Τερτυλλιανός χρησιμοποιεῖ τούς ὅρους coetus (σύναξη) καί convocationes (συγκλήσεις, συνάξεις), γιά νά ἀναφερθεῖ στήν θεία Λειτουργία[59].

Ὁ ὅρος «σύναξη» ἀπό τότε, (3ος αἰώνας), εἶναι αὐτός πού δηλώνει τήν ἑνότητα τῶν πιστῶν κατά τήν τέλεση τῆς θείας Λειτουργίας. Στά τέλη τοῦ 3ου μέ ἀρχές τοῦ 4ου αἰώνα, ὁ Μεθόδιος, Ἐπίσκοπος Ὀλύμπου τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀναφερόμενος στήν θεία Λειτουργία σημειώνει ὅτι οἱ πιστοί ἀποτελοῦν μία «σύνοδο»[60], οἱ δέ Ἀποστολικές Διαταγές (τέλη τοῦ 4ου αἰώνα) συνιστοῦν νά γίνονται «σύνοδοι», δηλαδή Λειτουργίες, κάθε Κυριακή[61].

58. Ἰγνατίου Ἀντιοχείας, Σμυρναίοις, 6, ΒΕΠΕΣ 2, σ. 281 (9-10).

59. Corpus Christianorum Latinorum 1, σ. 150.

60. Μεθοδίου Ὀλύμπου, Περί τοῦ Αὐτεξουσίου, 1, ΒΕΠΕΣ 18, σ. 94 (2).

61. Ἀποστολικαί Διαταγαί, 5, 20, 19, ΒΕΠΕΣ 2, σ. 93 (23).

Ἑνότητα 3η

Προϋπόθεση γιά τήν συμμετοχή
στήν θεία Εὐχαριστία
ἀποτελεῖ ἡ καθαρότητα νοῦ καί καρδιᾶς.

Στόν Μυστικό Δεῖπνο τῆς Ἱερουσαλήμ ὁ Κύριος σηκώθηκε καί ἔπλυνε τά πόδια τῶν μαθητῶν Του γιά νά καθήσουν στόν Δεῖπνο.

Ἀπό τόν διάλογο πού διεξήχθηκε μεταξύ τοῦ Κυρίου καί τοῦ Πέτρου, πού δέν ἤθελε νά τοῦ πλύνει τά πόδια του, προέκυψε ἡ ἐπισήμανση τοῦ Κυρίου, ὅτι γιά νά παρακαθήσει στόν Δεῖπνο, ἔπρεπε νά καθαρισθεῖ.

Ὁ Πέτρος λέει στόν Κύριο: «Ποτέ δέ θ' ἀφήσω νά πλύνεις ἐσύ τά δικά μου τά πόδια. Ἄν δέν σέ πλύνω, τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ Ἰησοῦς, δέν ἔχεις θέση κοντά μου»[62].

62. *«Λέγει αὐτῷ Πέτρος· οὐ μὴ νίψῃς τοὺς πόδας μου εἰς τὸν*

Βέβαια ἡ πράξη αὐτή τοῦ Κυρίου στόν εὐχαριστιακό Δεῖπνο ἀντιστοιχεῖ μέ τήν ἐξομολόγηση.

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἐπισημαίνει γιά τό ἴδιο θέμα τά ἑξῆς:

«Ὅποιος λοιπόν, τρώει τόν ἄρτο καί πίνει τό ποτήριο τοῦ Κυρίου μέ τρόπο ἀνάξιο γίνεται ἔνοχος ἁμαρτήματος ἀπέναντι στό σῶμα καί στό αἷμα τοῦ Κυρίου. Γι' αὐτό πρέπει νά ἐξετάζει κανείς προσεκτικά τόν ἑαυτό του, καί τότε νά τρώει ἀπό τόν ἄρτο καί νά πίνει ἀπό τό ποτήριο. Γιατί ὅποιος τρώει τόν ἄρτο καί πίνει τόν οἶνο μέ τρόπο ἀνάξιο, χωρίς νά ἀναγνωρίζει σ' αὐτά τό σῶμα τοῦ Κυρίου, αὐτό πού τρώει κι αὐτό πού πίνει φέρνουν ἐπάνω του καταδίκη»[63].

Σέ ἄμεση συνάρτηση πρός τήν αὐτοδοκιμασία καί τόν αὐτοέλεγχο τοῦ πιστοῦ βρίσκεται καί ἡ μετάνοιά του γιά τίς ἁμαρτίες του, ὅταν προσέρχεται πρός τήν θεία Μετάληψη. Μέ αὐτόν τόν τρόπο τονίζεται ἡ μετάνοια ὡς οὐσιῶδες στοιχεῖο τῆς ἐν Χριστῷ προπαρασκευῆς τοῦ πιστοῦ ἐνόψει τῆς θείας Κοινωνίας καί ὡς ἀπεργαζόμενη τήν ἐν Χριστῷ κάθαρσή του, πα-

αἰῶνα. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ» (Ἰωάννου ιγ΄ 8).

63. *«Ὥστε ὃς ἂν ἐσθίῃ τὸν ἄρτον τοῦτον ἢ πίνῃ τὸ ποτήριον τοῦ Κυρίου ἀναξίως, ἔνοχος ἔσται τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου. δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτόν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω· ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως κρῖμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει, μὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου»* (πρός Κορινθίους Α΄ ια΄, 27-29).

ράλληλα πρός τίς ἄλλες μορφές τοῦ ἀγώνα καί τῆς προπαρασκευῆς τοῦ πιστοῦ πρίν τήν θεία Κοινωνία.

Τήν μετάνοια ὡς τό Μυστήριο τῆς Ἐκκλησίας μέ σαφῆ ἐκκλησιαστική ἀναφορά, χωρίς νά ἀναφέρεται ἄν αὐτή ἐκφράζεται ὡς δημόσια ἤ κατ' ἰδίαν ἐξαγόρευση τῶν ἁμαρτιῶν στήν Ἐκκλησία, συνιστοῦν οἱ Διαταγές τῶν Ἀποστόλων, πού λένε ὅτι μέ αὐτήν γίνεται ἡ κάθαρση τοῦ πιστοῦ, ὁ ὁποῖος, καθαρός πλέον καί ἅγιος, μπορεῖ νά προσέλθει στήν ἁγία Κοινωνία κατά τήν ὥρα πού ὁ Ἱερέας καλεῖ τούς πιστούς προσφέροντας *«τά Ἅγια τοῖς ἁγίοις»* καί λέει ὅτι «ἄν εἶναι κάποιος ἅγιος, ἄς προσέλθει· ἄν κάποιος δέν εἶναι, νά γίνει μέ τήν μετάνοια»[64].

Τήν μετάνοια ὡς προετοιμασία τοῦ πιστοῦ γιά τήν θεία Κοινωνία σαφῶς προϋποθέτει ὁ Μέγας Ἀθανάσιος, γράφοντας «νά προετοιμάζεσθε, γιά τήν πνευματική τροφή... διότι γιά τόν Θεό πρέπει νά γίνεται μία τέτοια προετοιμασία, στήν ὁποία ὅσοι μετέχουν χάριν τῆς δόξας τοῦ Θεοῦ, ἀνέρχονται μέ τήν μετάνοια σέ ἀνώτερα ἐπίπεδα»[65].

1. Σύμφωνα μέ τήν παράδοση τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας οὐσιαστικό στοιχεῖο τῆς προετοι-

64. *«Εἴ τις ἅγιος προσερχέσθω· εἰ δέ τις οὐκ ἔστω, γινέσθω διά μετανοίας»* (Z, XXVI, 6. ΒΕΠΕΣ 2, 125).

65. *«Ἡτοιμᾶσθαι δέ φησί τήν πνευματικήν τροφήν...Θεῷ γάρ πρέπει τοιαῦτα ἑτοιμάζειν, ὧν οἵ μεταλαμβάνονται εἰς ἀξίαν Θεοῦ διά τῆς μετανοίας ἀναβαίνουσιν»* (Ἀπόσπασμα εἰς Ψαλμούς ΒΕΠΕΣ 32, 318).

μασίας τοῦ πιστοῦ, ὁ ὁποῖος πορεύεται πρός τήν θεία Κοινωνία, εἶναι ἡ ψυχοσωματική καθαρότητα.

Αὐτή τονίζεται ἰδιαίτερα στήν θεία Λειτουργία τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου. Τό αἴτημα τῆς ψυχοσωματικῆς καθαρότητας ἐκφράζεται στήν ἀρχή τῆς Λειτουργίας τῶν πιστῶν καί μέ τήν εὐχή *«Πάλιν καί πολλάκις σοί προσπίπτομεν...ὅπως...καθαρίσῃς ἡμῶν τάς ψυχάς καί τά σώματα, ἀπό παντός μολυσμοῦ σαρκός καί πνεύματος»*[66], τήν ὁποία ἀπευθύνουμε πρός τόν Θεό. Ἡ ἀνάγκη νά προσέρχεται κανείς στήν θεία Μετάληψη μέ ψυχοσωματική καθαρότητα προβάλλεται πολύ ἔντονα στήν Ἀκολουθία τῆς θείας Μεταλήψεως, τό περιεχόμενο τῆς ὁποίας ἀποτελεῖ τήν ἀφορμή δημιουργίας τοῦ ἀναγκαίου κλίματος προετοιμασίας τοῦ πιστοῦ, ὄχι μόνο κατά τόν χρόνο τῆς θείας Λειτουργίας ἤ λίγο πρίν τήν θεία Κοινωνία, ἀλλά καί τῆς ἰδιαίτερης προετοιμασίας του κατά τόν χρόνο πρίν ἀπό τήν τέλεση τῆς θείας Λειτουργίας μέ τήν προσωπική μελέτη της. *«Νοῦν, ψυχήν καί καρδίαν ἁγίασον, Σῶτερ, καί τό σῶμά μου καί καταξίωσον, ἀκατακρίτως, Δέσποτα, τοῖς φρικτοῖς μυστηρίοις προσέρχεσθαι»*[67].

Καί οἱ εὐχές τῆς Ἀκολουθίας τῆς θείας Μεταλήψεως ἀναφέρονται στήν ἀναγκαία κάθαρση τοῦ πι-

66. Εὐχή πιστῶν Β΄ (Εὐχολόγιον, σελ. 56). Βλ. καί Λειτουργίαν Μεγάλου Βασιλείου, Εὐχήν, τήν ὁποίαν ἐπεύχεται μυστικῶς ὁ ἱερεύς μετά τόν καθαγιασμόν τῶν τιμίων δώρων (Εὐχολόγιον, σελ. 94).

67. Τροπάριον στ΄ ᾠδῆς τοῦ κανόνος τῆς ἀκολουθίας τῆς θείας Μεταλήψεως (Ὡρολόγιον, σελ. 506).

στοῦ πρίν τήν θεία Κοινωνία. *«Καθάρισόν με ἀπό παντός μολυσμοῦ σαρκός καί πνεύματος· δίδαξόν με ἐπιτελεῖν ἁγιωσύνην ἐν φόβῳ σου, ἵνα ἐν καθαρῷ τῷ μαρτυρίῳ τῆς συνειδήσεώς μου, τῶν ἁγιασμάτων σου τήν μερίδα ὑποδεχόμενος, ἑνωθῶ τῷ ἁγίῳ Σώματί σου καί τῷ Αἵματι»*[68].

Γι᾽ αὐτό ὁ Ἱερέας εὔχεται γιά τήν λεχώ, ἡ ὁποία καταφεύγει στόν Ναό, σαράντα ἡμέρες μετά τόν τοκετό, ὁ Κύριος νά πλύνει τόν ρύπο τοῦ σώματός της καί τόν σπίλο τῆς ψυχῆς της[69] καί νά τήν καταστήσει, προσερχόμενη στήν Ἐκκλησία, καθαρή καί ἄξια τῆς θείας Μεταλήψεως[70].

Τήν καθιέρωση τοῦ πιστοῦ μέ ψυχοσωματική κάθαρση στόν Μέγα Ἀρχιερέα Χριστό, ἐνόψει τῆς θείας Μεταλήψεως, τονίζει ὁ Εὐσέβιος Καισαρείας[71].

Τήν κάθαρσή μας ἀπό κάθε τι πού μολύνει τό σῶμα καί τό πνεῦμα[72] συνιστᾶ καί ὁ Μέγας Βασίλειος[73].

68. Εὐχή Α΄ τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, Ὡρολόγιον, σελ. 501. Βλ. καί Εὐχήν Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Ὡρολόγιον, σελ. 503: *«ἅγιασόν μου τήν ψυχήν καί τό σῶμα, τόν νοῦν καί τήν καρδίαν, τούς νεφρούς καί τά σπλάγχνα, καί ὅλόν με ἀνακαίνισον, καί ρίζωσον τόν φόβον σου ἔν τοῖς μέλεσί μου, καί τόν ἁγιασμόν σου ἀνεξάλειπτον ἀπ᾽ ἐμοῦ ποίησον».*

69. Βλέπε κανόνα β΄ τοῦ Διονυσίου Ἀλεξάνδρειας, Ράλλη-Ποτλῆ, Δ 7: *«Εἰ δέ τις τά ἅγια, καί τά ἅγια τῶν ἁγίων, ὅ μή πάντη καθαρός καί ψυχῇ καί σώματι, προσιέναι κωλυθήσεται».*

70. Εὐχή εἰς τήν μητέρα τοῦ παιδίου (Εὐχολόγιον, σελ. 123).

71. Εὐαγγελική Ἀπόδειξις, Α΄, Χ. ΒΕΠΕΣ 27, 53.

72. Πρβλ. Κορινθίους Β΄ 7,1

73. Ἀρχή τῶν Ἠθικῶν, ὅρος οθ΄, κεφ. κβ΄, PG 31, 869. Βλ. καί

Ὁ ἱερός Χρυσόστομος βλέποντας τήν καθαρότητα τοῦ ἀνθρώπου ἐνιαία, τονίζει· «ἡ ψυχή προσφέρει τά λόγια, ὁ Θεός ὅμως ἔχει στραμμένο τό βλέμμα Του σ᾽ ἐκείνη· δέν ἔχει καμμία ἀνάγκη ἀπό τήν καθαρότητα τοῦ σώματος, ὅταν ἐκείνη (ἡ ψυχή) εἶναι μολυσμένη»[74].

Τήν ψυχοσωματική καθαρότητα τοῦ πιστοῦ τονίζοντας ὁ Ἰωάννης Δαμασκηνός προτρέπει, «Ἄς τό τιμήσουμε λοιπόν μέ κάθε καθαρότητα, ψυχική καί σωματική»[75].

Ὁ ἱερός Φώτιος ἀκόμη ἀναφερόμενος στήν καθαρότητα τοῦ ἀνθρώπου πρίν τήν θεία Κοινωνία λέει, ὅτι «αὐτός πού δέν ἔχει προκαθαρθεῖ ἀπό τά μολύσματα καί τά πάθη πού καταφθείρουν καί καταμολύνουν καί τήν ψυχή καί τό σῶμα... δέν μετέχει τῆς χάριτος[76].

Τήν ἀνάγκη ὑπάρξεως τῆς ψυχοσωματικῆς καθαρότητας τοῦ πιστοῦ ἐπισημαίνει καί ὁ Νικόλαος Κα-

νόθον ἔργον τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, Περί βαπτίσματος, Λόγος πρῶτος, Γ, 3. ΒΕΠΕΣ 57, 98. Ὡσαύτως Γρηγορίου Θεολόγου, Λόγος Β΄, Ἀπολογητικός τῆς εἰς Πόντον φυγῆς ἕνεκεν, ΟΕ΄, PG 35, 497).

74. *«Ἡ ψυχή προσφέρει τά ρήματα, εἰς ἐκείνην ὁ Θεός καθορᾷ· οὐδέν δεῖ τῆς τοῦ σώματος καθαρότητος, ἐκείνης μεμολυσμένης»* (Ὁμιλία *εἰς τό κατά Ἰωάννην, 3*, ΕΠΕ 14, 410).

75. *«Τιμήσωμεν δέ αὐτό πάσῃ καθαρότητι, ψυχική καί σωματική»* (Ἔκδ. Ὀρθ. Πίστεως, 4, 13. PG 94, 1150. Βλ. καί Δευτέραν ἀπόκρισιν Πατριάρχου Ἱερεμίου πρός τούς θεολόγους τῆς Τυβίγγης, 4, Περί Μυστηρίων, γ΄, ἐν: Ἰω. Καρμίρη, Τά Δογματικά, Τόμος Β΄, σελ. 461).

76. *«Ὁ μή προκαθηράμενος ἑαυτόν τῶν μολυσμάτων καί παθῶν ὅσα τε τήν ψυχήν καί τό σῶμα λυμαίνεται καί καταμολύνει... οὐ μετέχει τῆς χάριτος»* (Πρός Ἀμφιλόχιον, Ἐρώτ. ΟΓ΄, β΄, PG 101, 453).

βάσιλας ἀναφερόμενος στήν θεία Λειτουργία καί γράφοντας: «Ὁ Ἱερέας εὔχεται γιά τόν ἑαυτό του καί γιά τό πλῆθος, ὥστε αὐτός μέν νά παραστεῖ ἀκατάκριτος στήν ἁγία Τράπεζα, καθαρός ἀπό κάθε μολυσμό τῆς σάρκας καί τοῦ πνεύματος, οἱ δέ πιστοί πού συμπροσεύχονται ν᾽ ἀξιωθοῦν νά μετάσχουν στά μυστήρια, χωρίς ἐνοχή καί κατάκριση[77]».

Ἐξ ἄλλου ὁ Συμεών Θεσσαλονίκης παρατηρεῖ, ὅτι κάθε χριστιανός ὀφείλει νά θεωρεῖ τό σῶμα καί τά μέλη του σάν σῶμα Χριστοῦ[78] καί νά φυλάσσει καί μέλη καί νοῦ[79] καθαρά ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, διότι πῶς ὁ καθαρότατος Λόγος μπορεῖ νά κατοικήσει σέ ἀκάθαρτη καί γεμάτη ρύπο καρδιά;[80]

Αὐτός δέ τονίζει ἰδιαιτέρως τήν δέουσα ψυχοσωματική καθαρότητα τοῦ μέλλοντος νά ἱερουργήσει Ἱερέως καί συνεπῶς καί νά κοινωνήσει τῶν θείων Μυστηρίων, ὁ ὁποῖος ἔχει χρέος «νά καθαρίζει τήν ψυχή του ἀπό κάθε ἀγάπη πρός τίς αἰσθήσεις καί τίς ἐπιθυμίες καί τίς ἡδονές τῆς σάρκας... καί νά δαμάζει τήν

77. «Ὁ ἱερεύς εὔχεται ὑπέρ ἑαυτοῦ καί τοῦ πλήθους, ὥστε αὐτόν μέν ἀκατάκριτον παραστῆναι τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ. Καθαρόν «μολυσμοῦ σαρκός καί πνεύματος, τούς δέ συνευχομένους πιστούς «τῶν μυστηρίων μετασχεῖν ἀξιωθῆναι, χωρίς ἐνοχῆς καί κατακρίσεως (Ἑρμηνεία εἰς τήν θείαν Λειτουργίαν, ΚΓ΄, 4. S. Chr. 4bis, 160).

78. Πρβλ. Κορινθίους Α΄ 6, 15.

79. Πρβλ. Κορινθίους Α΄ 3, 16.

80. Ἐπιστολή Β2, στηρικτική, 3, ἐν: Dav. Balfour, Ἁγίου Συμεών Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης (1416/17-1429), Ἔργα Θεολογικά. Κριτική ἔκδοσις μετ᾽ εἰσαγωγῆς, Θεσσ. 1981 (ΑΒ), σελ. 113).

σάρκα σέ αὐτά πού δέν ἐμποδίζουν στό νά ἔχει ἀγαθή γνώμη...»[81].

Σχετικῶς πρός τήν ἀλληλεπίδραση σώματος καί ψυχῆς μιλάει ὁ Κύριλλος Ἱεροσολύμων:

«Τό σῶμα δέν ἁμαρτάνει ἀπό μόνο του, ἀλλά ἁμαρτάνει ἡ ψυχή, ἐνεργώντας μέ τό σῶμα. Τό σῶμα εἶναι ἐργαλεῖο καί μοιάζει μέ ροῦχο καί στολή τῆς ψυχῆς. Κι ἄν παραδοθεῖ ἀπό αὐτή στήν πορνεία, γίνεται ἀκάθαρτο. Ἄν ὅμως συζήσει μέ ἁγία ψυχή, γίνεται ναός τοῦ Ἁγίου Πνεύματος»[82].

2. Τονίζεται ἀπό τούς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἰδιαιτέρως καί μέ μέγιστη βαρύτητα ἡ ὕπαρξη τῆς ἀνάλογης ψυχικῆς καί πνευματικῆς καθαρότητας τοῦ πιστοῦ γιά τήν θεία Κοινωνία. Ἡ Ἐκκλησία διδάσκει ὁμόφωνα, ἀπό τόν ἀπόστολο Παῦλο καί ἀπό ὅλους τούς μετά ἀπό αὐτόν Πατέρες καί διδασκάλους Της, ὅτι προτοῦ νά προσέλθουν οἱ πιστοί στήν θεία Μετάληψη πρέπει νά προηγεῖται ἡ ἀνάλογη πνευματική καί ψυχική προπαρασκευή καί κάθαρση»[83].

81. *«Νά καθαρίζῃ τήν ψυχήν αὐτοῦ ἀπό πάσης ἀγάπης τῶν αἰσθήσεων καί ἀπό τῶν ἐπιθυμιῶν καί ἡδονῶν τῆς σαρκός... καί νά δαμάζῃ τήν σάρκα καί εἰς τά μή κεκωλυμένα καί νά ἔχῃ ἀγαθήν γνώμην...»* (Ἑρμηνεία πρός τούς ἱερεῖς, Τά ἅπαντα, σελ. 464-465).

82. *«Τό σῶμα οὐχ ἁμαρτάνει καθ' ἑαυτό, ἀλλά διά τοῦ σώματος ἡ ψυχή. Ἐργαλεῖόν ἐστι τό σῶμα καί ὥσπερ ἱμάτιον καί στολή ψυχῆς. Κἄν μέν ὑπό ταύτης πορνείᾳ παραδοθῇ, γίνεται ἀκάθαρτον· ἐάν δέ ἁγίᾳ ψυχῇ συνοικήσῃ γίνεται ναός ἁγίου Πνεύματος»* (Κυρίλλου Ἱεροσολύμων, Κατήχησις Δ, ΚΓ΄. ΒΕΠΕΣ 39, 74)

83. Μάρκου Σιώτου, Ἡ θέσις, σελ. 33. Καί ὁ Ἀκαδημαϊκός Ἰω-

Ὁ Ὠριγένης τονίζει, ὅτι καί κατά τήν παρατήρηση τοῦ Κέλσου γιά τούς χριστιανούς, «ὅποιος εἶναι καθαρός ἀπό κάθε ρυπαρότητα καί ὅποιου ἡ ψυχή δέν ἔχει συγκατατεθεῖ σέ κανένα κακό καί ὅποιος ζήσει καλά καί μέ δίκαιο τρόπο»[84] γίνεται δεκτός στό Μυστήριο.

Ὁ δέ Εὐσέβιος Καισαρείας, προϋποθέτοντας τήν ψυχική καθαρότητα τοῦ μέλλοντος νά δεχθεῖ τά θεῖα Μυστήρια πιστοῦ, παρατηρεῖ, «πάντοτε νά ζώνουμε τήν ὀσφύ τῆς ψυχῆς μας μέ ἁγνότητα καί σωφροσύνη»[85].

Ὁ ἱερός Χρυσόστομος, ὅσον κανείς ἄλλος ἀπό τούς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ἀναφέρεται στήν ψυχική καθαρότητα τοῦ πιστοῦ ἐνόψει τῆς θείας Μεταλήψεως. Θεωρεῖ τόλμη τήν προσέλευση στήν θεία Εὐχαριστία, ὅταν ἡ ψυχή εἶναι πλήρης δυσωδίας[86]. Σύμφω-

---

άννης Καρμίρης τονίζει, ὅτι πρέπει νά *«προηγῆται ἀπαραιτήτως ἡ ἐπιβεβλημένη προπαρασκευή, ἡ ὁποία πλήν τῶν ἄλλων στοιχείων ἀφορᾷ καί εἰς τήν «κάθαρσιν τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματος» τοῦ μέλλοντος νά κοινωνήσῃ τῶν θείων Μυστηρίων* (Εὐχαριστία, στ. 1129). Βλ. καί Ἰω. Φουντούλη, Ἀπαντήσεις, ἐν: Ἐφημέριος, σελ. 972· Γ. Δημοπούλου, Ἡ θεία Εὐχαριστία, σελ. 121· Ἀρχιμ. Δ. Ἀεράκη, Πότε, σελ. 4 καί Ἀθ. Φραγκοπούλου, Ἡ κιβωτός, σελ. 160).

84. *«Ὅστις ἁγνός ἀπό παντός μύσους, καί ὅτῳ ἡ ψυχή οὐδέν σύνοιδε κακόν, καί ὅτῳ εὖ καί δικαίως βεβίωται»* (Κατά Κέλσου 111, 59. PG 11, 997).

85. *«Ἀεί τάς ὀσφῦς τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς ἁγνείᾳ καί σωφροσύνῃ περιεζώσμεθα»* (Περί τῆς τοῦ Πάσχα ἑορτῆς, ζ΄. ΒΕΠΕΣ 24, 88).

86 *«Τοσαύτης δέ δυσῳδίας οὔσης ἐν τῇ ψυχῇ, μυστηρίων τολμᾷς κοινωνεῖν, εἰπέ μοι;»* (Ὁμιλία στ΄, 4, *εἰς Κορινθίους Β΄* ΕΠΕ 19, 192). Βλ. καί εἰς Ἐφεσίους, Λόγος γ, δ΄ *«ψυχήν ἔχων ρυπαράν προσέρχῃ, καί ἅπτεσθαι τολμᾷς;»* (PG 62, 28: 87).

να μέ αὐτόν ὁ χρόνος προσελεύσεως στό Μυστήριο δέν εἶναι οἱ ἑορτές τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά μόνο ἡ ψυχική καθαρότητα[87], ἡ ὁποία πρέπει νά ἀποτελεῖ καί τήν ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιά τήν θεία Μετάληψη τοῦ πιστοῦ. Ἡ θεία Κοινωνία μέ ἀκάθαρτη ψυχή εἶναι, σύμφωνα μέ αὐτόν, ἔγκλημα συγκρινόμενο πρός τήν σταύρωση τοῦ Κυρίου ἀπό τούς Ἰουδαίους.

«Οἱ Ἰουδαῖοι ξέσχισαν τό Σῶμα τοῦ Κυρίου ἐπάνω στόν Σταυρό, ἀλλά καί αὐτός πού προσέρχεται νά κοινωνήσει μέ ἀκάθαρτη ψυχή μολύνει τήν ψυχή του. Ὥστε λοιπόν ἄν καί εἶναι διαφορετικός ὁ τρόπος τῆς παρανομίας, τό μέγεθος τῆς ἀσέβειας καί ὕβρεως εἶναι τό ἴδιο»[88].

Ἡ Ὀρθόδοξος Λειτουργία τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου ὑπερτονίζει κατεξοχήν τήν ἀνάγκη ψυχικῆς καθαρότητας τοῦ πιστοῦ, γι' αὐτό καί ὁ Ἱερέας εὔχεται *«ἐπίβλεψον ἐπ' ἐμέ τόν ἁμαρτωλόν, καί ἀχρεῖον δοῦλόν σου, καί καθάρισόν μου τήν ψυχήν καί τήν καρδίαν ἀπό συνειδήσεως πονηρᾶς»*[89]. Τήν ἴδια σημασία δίνει

56

87. Ὁμιλία γ, δ΄ πρός Ἐφεσίους (PG 64, 28).

88. *«Διέρρηξαν μέν οὖν αὐτό Ἰουδαῖοι τῷ σταυρῷ, μολύνει δέ καί ὁ ἀκαθάρτῳ δεχόμενος ψυχῇ· ὥστε εἰ καί διάφορα τά τῆς παρανομίας, ἀλλά τά τῆς ὕβρεως ἴσα»* (Ὅτι ἐπικίνδυνον καί τοῖς λέγουσι, καί τοῖς ἀκούουσι τό πρός χάριν δημηγορεῖν, α΄, PG 50, 654). Βλ. καί Εἰς τό κατά Ματθαίου Ὁμιλία πβ, ε΄, PG 65, 743 καί Λόγος Θ΄, *«Περί τοῦ μή καταφρονεῖν τῆς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας καί τῶν ἁγίων μυστηρίων»* (PG 63, 630) κατά λέξιν ἐπανάληψις τοῦ χωρίου.

89. Εὐχή, ἥν λέγει ὁ ἱερεύς μυστικῶς τοῦ Χερουβικοῦ ὕμνου ᾀδομένου (Εὐχολόγιον, σελ. 57).

ἡ Ἐκκλησία γιά τήν ψυχική καθαρότητα τοῦ πιστοῦ στά πλαίσια τῆς πορείας του πρός τήν θεία Μετάληψη, ὅπως αὐτό καταφαίνεται καί ἀπό τήν μελέτη τῆς Ἀκουλουθίας τῆς θείας Μεταλήψεως.

Προβάλλεται ὡς ἀνάγκη ἡ θεραπεία τῶν ψυχικῶν τραυμάτων[90] τοῦ πιστοῦ ἀπό τόν Κύριο, ἀπό τόν Ὁποῖο ζητεῖται ἡ κάθαρση τοῦ ρύπου τῆς πολυαμάρτητης ψυχῆς τοῦ πιστοῦ, γιά νά μήν ἀποβεῖ ἡ θεία Μετάληψη *«εἰς κατάκρισιν τούτου»*[91].

Τόν ἁγιασμό τῆς ψυχῆς τοῦ πιστοῦ ἐνόψει τῆς καθαρῆς θυσίας[92] τονίζει καί ὁ Νικόλαος Καβάσιλας ἀναφερόμενος στίς προϋποθέσεις τοῦ ἁγιασμοῦ τῶν πιστῶν διά τῆς θείας Μεταλήψεως[93] μεταξύ τῶν ὁποίων τήν πρώτη θέση κατέχει ἡ κάθαρση τῆς ψυχῆς. Ὡς κάθαρση τῆς ψυχῆς νοεῖται ἡ κάθαρση τοῦ νοῦ καί τῆς διάνοιας, τῆς καρδιᾶς καί τῆς συνειδήσεως τοῦ πιστοῦ.

Ἡ καθαρότητα τῆς διάνοιας τοῦ πιστοῦ καί ὁ ἁγιασμός της ἀποτελοῦν οὐσιαστικό στοιχεῖο τῆς πνευματικῆς ὑγείας τοῦ πιστοῦ πρίν τήν θεία Μετάληψη, γι᾽ αὐτό καί ζητεῖται αὐτό ἀπό τόν Κύριο.

90. Τροπάριον δ΄ ᾠδῆς τοῦ κανόνος (Ὡρολόγιον, σελ. 496).

91. Εἰς τό Δόξα (Ὡρολόγιον, σελ. 500). Βλ. Εὐχήν Ζ΄ Συμεών τοῦ Νέου Θεολόγου (Ὡρολόγιον, σελ. 514).

92. *«Ἁγνήν ποιήσωμεν τήν ψυχήν»* (Βλ. καί εἰς τήν προδοσίαν τοῦ Ἰούδα, Ὁμιλία β, στ΄, PG 49, 390).

93. Ἑρμηνεία εἰς τήν θείαν Λειτουργίαν, MB, 6. S. Chr. 4bis, 242. Βλ. καί Χαρ. Σωτηροπούλου, Εὐχαριστία, σελ. 11, τονίζοντας ὅτι κατά τόν Καβάσιλαν *«ὁ ἄνθρωπος δέον, ὅπως προσέρχηται μετά τοῦ καθαροῦ συνειδότος καί μετά ψυχῆς ἑτοιμασμένης καί δεόντως παρεσκευασμένης εἰς τήν θείαν Εὐχαριστίαν».*

«Ὡς μόνος ὢν ἅγιος, Δέσποτα, ἁγίασόν μου τήν ψυχήν καί τό σῶμα, τόν νοῦν καί τήν καρδίαν, τούς νεφρούς καί τά σπλάγχνα»[94].

Ὁ Ὠριγένης ἀναφέρεται στήν ὠφέλεια τοῦ πιστοῦ ἀπό τήν θεία Μετάληψη, ἐάν αὐτή γίνει «μέ ἁγνό, καθαρό νοῦ»[95].

Ὁ Εὐσέβιος Καισαρείας μιλάει γιά τό χρέος τῶν χριστιανῶν, νά «προσφέρουμε στόν Κύριο τήν διάνοια καθαρισμένη ἀπό κάθε πάθος, κηλίδα καί ἀπό κάθε κακία»[96].

Ὁ ἱερός Χρυσόστομος ἀφενός μέν καταφέρεται κατά τῆς μηχανικῆς προσελεύσεως στήν θεία Εὐχαριστία «ἁπλῶς καί ὡς ἔτυχε, καί μᾶλλον ἀπό συνήθεια καί ὑποχρέωση, παρά ἀπό στοχασμό καί γνώση»[97], ἀφετέρου δέ ἐπισείει τήν τιμωρία αὐτῶν πού δέχονται αὐτή μέ ἀκάθαρτο νοῦ[98]. Γι᾽ αὐτό καί συνιστᾶ: «Κα-

94. Εὐχή Γ΄, Ἰω. Χρυσοστόμου, Ἀκολουθία Μεταλήψεως (Ὡρολόγιον, σελ. 503).

95. *«Ἐν ἀμιάντῳ τῷ νῷ»* (Ὑπόμνημα εἰς Ματθαῖον, Τόμ. XI, PG 13, 949).

96. *«Παντός...πάθους καί κηλῖδος ἁπάσης τῆς ἀπό κακίας κεκαθαρμένην τήν διάνοιαν αὐτῷ προσκομίζομεν»* (Εὐαγγελική ἀπόδειξις, Α, Χ. ΒΕΠΕΣ 27, 53).

97. *«Ἁπλῶς καί ὡς ἔτυχε, καί συνηθείᾳ μᾶλλον καί νόμῳ ἤ λογισμῷ καί διανοίᾳ καθαρᾷ»* (Ὁμιλία γ΄, δ΄ *εἰς Ἐφεσίους*, PG 62, 29. Πρβλ. Ἀναστασίου Σιναΐτου, Ἐρώτ. ζ΄, Χρυσοστόμου, ἐκ τῆς πρός Ἐφεσίους ἐπιστολῆς, PG 89, 388. Ὡσαύτως Ὁμιλία ε΄, γ΄ *εἰς Τιμόθεον Α΄*, PG 62, 529).

98. *«Ἀκαθάρτῳ διανοίᾳ»* (Ὑπόμνημα εἰς τό κατά Ἰωάννην,

νένας λοιπόν νά μήν ἔχει πονηρούς λογισμούς, ἀλλά ἄς καθαρίσουμε τήν σκέψη μας τήν στιγμή πού προσερχόμαστε σέ καθαρή θυσία»[99] καί «κανένας νά μήν πλησιάζει ἔχοντας δηλητήριο μέσα στήν σκέψη του, γιά νά μήν γίνεται αἰτία καταδίκης του αὐτό πού μεταλαμβάνει»[100].

Ὅσοι προσέρχονται στήν θεία Εὐχαριστία μέ ἀκάθαρτη διάνοια, *«ἀκαθάρτῳ διανοίᾳ»*, ἐγκλημάτων ὅπως οἱ σταυρωτές Του[101].

Ἡ δύναμη τῆς πνευματικῆς αὐτῆς τράπεζας εἶναι τόσο μεγάλη, «ὥστε καί στόν οὐρανό τόν ἴδιο νά μᾶς ἀφαρπάσει διά μιᾶς, ἀρκεῖ νά προστρέχουμε μέ ἐγκρατῆ διάνοια»[102].

Γι' αὐτό αὐτός πού πρόκειται νά ἱερουργήσει πρέπει νά εἶναι καθαρός καί ἀμόλυντος ἀπό κάθε ρύπο σωματικό καί ψυχικό καί, ἄν εἶναι δυνατόν, καί

Ὁμιλία μστ΄, 4. ΕΠΕ 19, 584 (PG 59, 262). Ὡσαύτως Ὁμιλία 20ή, *Ὅτι οὐκ ἀρκεῖ ἡ νηστεία τῆς Τεσσαρακοστῆς*, 2 (ΕΠΕ 32, 618).

99. *«Μηδείς τοίνυν ἐχέτω ἔνδον πονηρούς λογισμούς, ἀλλά καθάρωμεν τήν διάνοιαν· καί γάρ καθαρᾷ προσερχόμεθα θυσίᾳ»* Ὁμιλία α΄, ς΄ *εἰς τήν προδοσίαν τοῦ Ἰούδα* (PG 49, 380).

100. *«Μηδείς ἰόν ἔχων ἐν τῇ διανοίᾳ, ἵνα μή εἰς κατάκριμα μεταλαμβάνῃ»* Αὐτόθι.

101 *«Ὅτι ἐπικίνδυνον καί τοῖς λέγουσι, καί τοῖς ἀκούουσι τό πρός χάριν δημηγορεῖν»* α΄ (PG 50, 654. Βλ. καί Λόγος Θ΄, *«Περί τοῦ μή καταφρονεῖν τῆς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας καί τῶν ἁγίων μυστηρίων»* (PG 63, 630).

102. *«Ὡς καί πρός τόν οὐρανόν αὐτόν ἀθρόον ἡμᾶς ἐπᾶραι, μόνον ἐάν σώφρονι διανοίᾳ προσέχωμεν»* (Ὁμιλία α΄, δ΄ *εἰς τό κατά Ἰωάννην*, PG 59, 30).

ἀπό τίς ἁμαρτίες πού διαπράττοται μέ τήν διάνοια, γιά νά παραστέκεται μπροστά στόν καθαρό Θεό μέ καθαρότητα[103].

Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἐφιστοῦν τήν προσοχή στήν λειτουργία τῶν λογισμῶν τῆς διάνοιας τοῦ πιστοῦ πού πρεσέρχεται νά μεταλάβει τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων. Ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου ἐνόψει τῆς θείας Μεταλήψεως πρέπει νά κυριαρχεῖται ἀπό λογισμούς πού δέν παρουσιάζουν μεταπτώσεις[104]. Ἄξιος τῆς θείας Εὐχαριστίας γίνεται ὁ πιστός, «ὅταν... δίνει στόν Θεό τά κρυπτά του, δηλαδή τόν νοῦ καί τούς λογισμούς χωρίς νά ἀσχολεῖται καί νά ρεμβάζει σέ ἄλλα, ἀλλά βιάζει συνεχῶς τόν ἑαυτό του τότε ὁ Κύριος τόν καθιστᾶ ἄξιον τῶν μυστηρίων μέ περισσότερη ἁγιότητα καί καθαρότητα καί τοῦ δίνει καί τροφή ἐπουράνιο καί πόμα πνευματικό»[105].

103. *«Καί εἰ δυνατόν καί αὐτῶν τῶν κατά διάνοιαν ἐνεργούμενων διά νά παραστέκηται τῷ καθαρῷ Θεῷ μέ καθαρότητα»* (Γαβριήλ Κωνσταντινουπόλεως, Διάταξις ΜΓ΄, ἐν: Μ. Γεδεών, Κανονικαί Διατάξεις, Τόμ. Α΄, σελ. 127).

104. *«Λογισμῶν ἀμεταπτώτων»* (Εὐσεβίου Καισαρείας, Εὐαγγελική ἀπόδειξις, Α. Χ. ΒΕΠΕΣ 27, 53).

105. *«Ὅτε... τά κρυπτά, τοὐτέστι τόν νοῦν καί τούς λογισμούς δίδωσι τῷ Θεῷ, μή ἀσχολούμενος, μήτε ρεμβόμενος ἀλλαχοῦ, ἄλλ' ἑαυτόν βιαζόμενος, τότε ὁ Κύριος μυστηρίων ἀξιοῖ τοῦτον ἐν ἁγιότητι καί καθαρότητι πλείονι καί τροφήν ἐπουράνιον δίδωσιν αὐτόν καί πόμα πνευματικόν»* (Μακαρίου τοῦ Αἰγυπτίου, Ὁμιλίαι πνευματικαί, 14, ἐν: Σχ. Σχοινᾶ, Τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρός ἡμῶν Μακαρίου τοῦ Αἰγυπτίου Ὁμιλίαι Πνευματικαί, ἐν Βόλῳ 1964[10], σελ. 67).

Ἰδιαίτερη βαρύτητα δίνεται, ὥστε νά μήν ὑπάρξει καί ἐμφιλοχωρήσει στήν διάνοια τοῦ πιστοῦ ὁ ἐμπαθής λογισμός[106], ὁ ὁποῖος προξενεῖ ταραχή τῆς διάνοιας τοῦ πιστοῦ καί ἀποβαίνει πρόξενος ἐκροῆς γονῆς καί ἔτσι ἐμποδίζεται ὁ πιστός τῆς θείας Μεταλήψεως[107].

Ἡ ψυχή τοῦ χριστιανοῦ, πού πρόκειται νά ὑποδεχθεῖ τόν Μέγα Βασιλέα, πρέπει νά διακατέχεται ἀπό γαλήνη καί βαθειά εἰρήνη τῶν λογισμῶν. Γι' αὐτό ὁ ἱερός Χρυσόστομος ἀναφέρεται στόν ἔλεγχο καί τήν ἐξέταση τῶν λογισμῶν τῆς διάνοιας τοῦ πιστοῦ, μέ τούς ὁποίους καί καθίσταται σ' αὐτόν δυνατό, νά μή κοινωνεῖ σέ κατάκριση τοῦ Σώματος καί τοῦ Αἵματος τοῦ Κυρίου, ἀναδεχόμενος ρυπαρούς λογισμούς, πολλές φορές καί ἀκάθαρτους[108]. Γι' αὐτό καί συνιστᾶ, ὅπως «κανένας νά μήν ἔχει ἐσωτερικούς πονηρούς λογισμούς»[109], ὅταν προσέρχεται στήν καθαρή θυσία.

106. *Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος ἀναφέρεται εἰς «πονηρούς θησαυρούς τῶν βεβήλων λογισμῶν τῆς καρδίας, ἐκ τῆς ὁποίας ἐκβλαστάνουν»* (Πρός Ἀμμοῦν μονάζοντα, Περί ἀβουλήτου φυσικῆς ἐκκρίσεως. Ράλλη-Ποτλῆ, Δ 68).

107. Ἑρμηνεία Ζωναρᾶ εἰς δ΄ κανόνα τοῦ Διονυσίου Ἀλεξανδρείας (Ράλλη- Ποτλῆ, Δ 12). Βλ. τοῦ αὐτοῦ καί Περί φυσικῆς *ἐκροῆς. Ράλλη-Ποτλῆ Δ 602, ἔνθα καταλογίζεται εὐθύνη εἰς «τόν λογισμόν, διά τήν συγκατάθεσιν τῆς ἐπιθυμίας τῆς σαρκικῆς».*

108. *«Ὅτι οὐκ ἀρκεῖ ἡ νηστεία τῆς Τεσσαρακοστῆς»* (Ὁμιλία 20ή, 2, ΕΠΕ 32, 618).

109. *«Μηδείς τοίνυν ἐχέτω ἔνδον πονηρούς λογισμούς»* (Ὁμιλία, ς΄ *εἰς τήν προδοσίαν τοῦ Ἰούδα*, PG 49, 390. Βλ. καί ὁμιλία α΄, ς΄, PG 49, 380).

Ὁ Ἀναστάσιος Σιναΐτης, τονίζοντας τήν σημασία τοῦ ἐλέγχου τῶν λογισμῶν τοῦ μεταλαμβάνοντος τῶν θείων Μυστηρίων, ἐφιστᾶ τήν προσοχή στό νά συναισθάνεται μέ ποιό λογισμό, προσέρχεται σ' αὐτά[110].

Ἡ ἐξέταση τῶν λογισμῶν τοῦ πιστοῦ, ὥστε μόνον στήν διάνοια νά παραμένουν οἱ θεάρεστοι καί ὑγιεῖς λογισμοί, γίνεται εὐχερέστερη, ὅταν αὐτός ἀναλογίζεται, ὅτι στήν πνευματική τράπεζα παραβρίσκεται ὁ Μέγας Δικαστής «καί βλέπει ποιός μέν προσέρχεται μέ τήν προσήκουσα σωφροσύνη καί ποιός μέ συνείδηση πονηρή, μέ ἀκάθαρτους καί ρυπαρούς λογισμούς»[111].

Ὁ ἱερός Χρυσόστομος ἐπισημαίνει τόν παιδαγωγικό ρόλο τοῦ φόβου τῆς τιμωρίας τοῦ πιστοῦ πού πρόκειται νά κοινωνήσει τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων, στό ἔργο τῆς καθάρσεως τῶν λογισμῶν[112].

«Διότι ὅπως ἡ φωτιά λιώνει τό κερί, ἔτσι καί ὁ φόβος τῆς τιμωρίας, ὅταν εἰσέλθει στήν συνείδηση αὐτῶν πού ἁμαρτάνουν καί παραμένει ἐκεῖ συνεχῶς, διαλύει καί ἐξαφανίζει τά πλημμελήματά μας καί καθιστᾶ τήν διάνοιά μας καθαρή καί λαμπικαρισμένη, ἐνῶ μέσα μας ἐγκαθιστᾶ μεγαλύτερη καί περισσότερη παρρησία.

110. Λόγος περί τῆς ἁγίας Συνάξεως (PG 89, 832).

111. «*Ὁρᾷ τίς μέν μετά προσηκούσης ἁγιωσύνης, τίς δέ μετά πονηροῦ προσέρχεται συνειδότος, μετά λογισμῶν ἀκαθάρτων καί ρυπαρῶν*» (Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Ὁμιλία ς΄, δ΄ *εἰς τά Σεραφείμ*, PG 56, 140).

112. Κρίνομεν περιττόν καί ἐκφεῦγον τῶν ὁρίων τῆς παρούσης μελέτης τό θέμα τῶν λογισμῶν, τό ὁποῖον κυρίως ἀπησχόλησε τούς νηπτικούς Πατέρας καί θεολόγους τῆς Ἐκκλησίας.

Καί ὅπως ὁ γιατρός, δίνοντας τά πικρά φάρμακα στούς πάσχοντες ἀπό ἀνορεξία, ἀποβάλλει τίς βλαβερές οὐσίες ἀπό τό σῶμα τους, βελτιώνει τήν πεσμένη τους ὄρεξη καί δημιουργεῖ μεγαλύτερη διάθεση γιά τροφή, ἔτσι καί αὐτός πού μιλάει μέ αὐστηρότητα καί πικρά λόγια φροντίζοντας νά καθαρισθεῖ κάποιος ἀπό τούς πονηρούς λογισμούς καί νά ἀποβάλει τό βαρύ φορτίο τῶν ἁμαρτημάτων του, συντελεῖ στό νά ἀναπνεύσει ἡ συνείδησή του καί τόν προετοιμάζει νά δεχθεῖ μέ πολλή εὐχαρίστηση τό Δεσποτικό Σῶμα»[113].

Ὁ ἱερός Φώτιος παρουσιάζει, ἄλλη πτυχή ἀγώνα κατά τῶν λογισμῶν, πού μολύνουν τόν ἄνθρωπο ὁ ὁποῖος πρόκειται νά κοινωνήσει τῶν θείων Μυστηρίων. Ὁ πιστός ἔχοντας τόν νοῦ του στούς λογισμούς, ὅτι γίνεται σύσσωμος καί σύναιμος Χριστοῦ διά τῆς θείας Μεταλήψεως, καί ἀποσκοπώντας πρός τίς εὐεργεσίες, ἀφοῦ πρόκειται νά μετάσχει τῆς μυστικῆς καί ἀκηρά-

113. *«Ὁ γάρ φόβος τῆς τιμωρίας, καθάπερ πῦρ εἰς κηρόν, οὕτως εἰς τό συνειδός τῶν ἁμαρτανόντων ἐμπίπτων, λύει μέν ἡμῶν καί τήκει τά πλημμελήματα διηνεκῶς ἐγκαθήμενος, καθαράν δέ καί ἀποστίλβουσαν ἐργαζόμενος τήν διάνοιαν, πλείονα τήν παρρησίαν ἡμῖν ἐντίθησι. Καί καθάπερ ὁ πικρά φάρμακα τοῖς κακοσίτοις διδούς, καί τούς πονηρούς ἐκκαθαίρων χυμούς, διεγείρει τήν καταβεβλημένην ὄρεξιν, καί μετά πλείονος παρασκευάζει τῆς προθυμίας τῆς συνήθους ἅπτεσθαι τροφῆς· οὕτω δή καί ὁ πικρά λέγων ῥήματα, καί καθαίρων τούς πονηρούς λογισμούς τῆς διανοίας, καί τό βαρύ τῶν ἁμαρτημάτων ἀποσκευαζόμενος φορτίον, δίδωσιν ἀναπνεῦσαι τῷ συνειδότι, καί μετά πολλῆς ἡδονῆς ἀπογεύσασθαι τοῦ σώματος παρασκευάζει τοῦ Δεσποτικοῦ»* (Λόγος Θ΄, Περί τοῦ μή καταφρονεῖν τῆς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας καί τῶν ἁγίων μυστηρίων, PG 63, 630).

του αὐτῆς τροφῆς, προετοιμάζει τόν ἑαυτό του «νά εἶναι καθαρός καί ἀμέτοχος τῶν πονηρῶν πράξεων»[114].

Κατά τόν ἱερό Φώτιο ἀπαιτεῖται στροφή τῶν λογισμῶν λοιπόν πρός τίς εὐεργεσίες τοῦ Θεοῦ μέ ἀνάλογη προετοιμασία τοῦ πιστοῦ γιά τήν θεία Κοινωνία.

Ὁ Συμεών μάλιστα Θεσσαλονίκης ἀναφερόμενος στό χρέος τῶν Ἱερουργῶν νά εἶναι καθαροί ἐνώπιον τῆς θείας Κοινωνίας ξεριζώνοντας καί αὐτόν τόν πολύ σκοτασμό πού προκαλοῦν οἱ διαλογισμοί, παρατηρεῖ, ὅτι αὐτούς, «ὅσο τό δυνατόν, πρέπει νά τούς συνάγει σέ ἕναν καί νά τούς κρατάει μέ θερμή προσευχή καί μελετώντας τά πάθη τοῦ Κυρίου»[115], συνδυάζοντας ἄριστα τήν ὑπέρβαση τῶν μή θεαρέστων καί ἐμπαθῶν λογισμῶν, στήν ἀναστροφή τῶν λογισμῶν του πρός τόν Θεό (Μακάριος Αἰγύπτου) καί τίς εὐεργεσίες του πρός τόν ἄνθρωπο ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ (Φώτιος).

Ἡ καρδιά τοῦ πιστοῦ καί ἡ συνείδησή του ἀποτελοῦν, κατά τούς Πατέρες καί Διδασκάλους τῆς Ἐκκλησίας, τό ἰδιαίτερο σημεῖο, στό ὁποῖο πρέπει νά στραφεῖ ὁ ἀγώνας, ὥστε μέ ὅσο τό δυνατόν μεγαλύτερη καθαρότητα, νά προσέρχεται στό θεῖο Μυστήριο τῆς θείας Μεταλήψεως. «Ἐκεῖνος πού εἶναι ἀθῶος στίς πράξεις καί καθαρός κατά τήν ἐσωτερική του διάθεση θά ἀνε-

114. *«Καθαρόν καί ἀμέτοχον τῶν πονηρῶν πράξεων»* (πρός Ἀμφιλόχιον, ἐρώτησις ΟΓ, β΄, PG 101, 453).

115. *«Ὅσον δυνατόν νά τούς συνάγῃ εἰς ἕν καί νά τούς κρατῇ μέ θερμήν δέησιν καί μελέτην τῶν παθῶν τοῦ Κυρίου»* (Ἑρμηνεία πρός τούς ἱερεῖς, Τά ἅπαντα, σελ. 464).

βεῖ στό ὄρος Κυρίου καί, σύμφωνα μέ τόν ψαλμωδό, θά σταθεῖ στόν ἅγιο τόπο τοῦ Θεοῦ[116] ζητώντας ἀπό τόν Κύριο νά κτίσει, μέσα του μία καθαρή καρδιά[117], διότι αὐτοί πού ἔχουν τήν καρδιά τους καθαρή ἀπό κάθε μολυσμό ἁμαρτίας, θά δοῦν τόν Θεό»[118].

Ὁ χαλκέντερος Ὠριγένης θεωρώντας, ὅτι ὁ ἄνθρωπος «ἔχει τήν αἰτία τῆς μολύνσεως μέσα του», κατά τόν λόγο τοῦ Κυρίου[119], συνιστᾶ, νά διατηρήσει τήν καρδιά του καθαρή μέ μεγάλη προσοχή καί μέ κάθε τρόπο διότι ἀπό αὐτήν ἐξέρχονται διαλογισμοί πονηροί, ὅπως φόνοι, μοιχεῖες, πορνεῖες, κλοπές, ψευδομαρτυρίες, βλασφημίες, πρίν ἐκφραστοῦν μέ λόγια[120].

Ὁ ἱερός Χρυσόστομος κατεξοχήν ἐξαίρει τήν καθαρότητα τῆς καρδιᾶς τοῦ πιστοῦ πρίν τήν θεία Μετάληψη. Ἔτσι, ἄλλοτε μέν συνιστᾶ, νά μήν προσέλθει κανείς στήν θυσία «ἔχοντας δηλητήριο στήν καρδιά του»[121], ἄλλοτε δέ «νά καθαρίσουμε τήν καρδιά μας»

116. *«Ἀθῷος χερσὶν καὶ καθαρὸς τῇ καρδίᾳ» Ψαλμοῦ 23, 4 θά ἀναβῇ «εἰς τό ὄρος τοῦ Κυρίου» καί θά στηθῇ «ἐν τόπῳ ἁγίῳ αὐτοῦ»* (Ψαλμοῦ 23, 3 116),

117. *«Καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοί, ὁ Θεός»* (Ψαλμοῦ 50, 12).

118. *«Οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ τόν Θεὸν ὄψονται»* Ματθ. 5, 8.

119. Ματθαίου 15, 18.

120. *«Πάσῃ φυλακῇ τηρητέαν τήν ἑαυτοῦ καρδίαν», διότι «ἐξέρχονται ἀπ' αὐτῆς, πρό τῶν ἐκπορευόμενων διά τοῦ στόματος, διαλογισμοί πονηροί, ὧν ἐν εἴδει εἰσί «φόνοι, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, κλοπαί, ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι»* (εἰς τό κατά Ματθαῖον, Τόμ. XI, PG 13, 952).

121. *«Ἔχων ἰόν ἐν τῇ καρδίᾳ»* (Ὁμιλία β΄, ς΄ *εἰς τήν προδοσίαν τοῦ Ἰούδα*, PG 49, 389).

ἐνόψει τῆς θείας Κοινωνίας, στήν ὁποία γίνονται δεκτοί μόνο οἱ πιστοί πού προσέρχονται «μέ καθαρή καρδιά»[122] καί ὄχι ὅσοι προσεγγίζουν μόνο μέ ἐξωτερική καθαρότητα[123].

Τήν ἀνάγκη καινῆς καρδιᾶς ἐνόψει τῆς θείας Μεταλήψεως ὑπαινισσόμενος ὁ ἱερός Χρυσόστομος ρωτάει «στήν ἴδια καρδιά δέχεται ὁ πιστός δηλητήρια φάρμακα καί θυσία φρικτή καί ἁγία;»[124].

Τήν σπουδαιότητα τῆς καθαρότητας τῆς καρδιᾶς ἐνόψει τῆς θείας Μεταλήψεως τονίζουν οἱ ἀναφορές τοῦ αἰτήματος καθάρσεως τῆς καρδιᾶς ἀπό τόν Κύριο τόσο στήν εὐχή[125], πού ὁ Ἱερέας λέει μυστικά ὅταν ψάλλεται ὁ Χειρουβικός ὕμνος, ὅσο καί ἐκείνων τῶν εὐχῶν τῶν ὑμνωδῶν[126] τῆς Ἀκολουθίας τῆς θείας Μεταλήψεως στήν Ὀρθόδοξη θεία Λειτουργία.

---

122. *«Οἱ μετά καθαρᾶς καρδίας»* (Ὁμιλία ιζ΄, δ΄ εἰς τήν πρός Ἑβραίους, PG 63, 132. Βλ. καί Λόγος ΜΖ΄, *Εἰς τό μή ἀναξίως προσέρχεσθαι τοῖς θείοις μυστηρίοις* (PG 63, 897) καί Λόγος Θ΄, *Περί τοῦ μή καταφρονεῖν τῆς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας καί τῶν ἁγίων μυστηρίων* (PG 63, 629).

123. *Περί τῆς ἀνάγκης καθαρότητος τῆς καρδίας τοῦ πιστοῦ πρό τῆς Μεταλήψεως»* ὁμιλεῖ καί εἰς Κατήχησιν δευτέραν, *Πρός τούς μέλλοντας φωτίζεσθαι,* (Ὁμιλία εἰς τό κατά Ἰωάννην, 3. ΕΠΕ 14, 410. β΄, PG 49),

124. *«Τῇ αὐτῇ καρδίᾳ τά δηλητήρια δεχόμενος φάρμακα, καί τήν θυσίαν τήν φρικτήν καί ἁγίαν»;* (Ὁμιλία γ΄, Ὅτι ἐπισφαλές τό εἰς τά θέατρα ἀναβαίνειν, β΄, PG 54, 697).

125. *«Ἐπίβλεψον ἐπ' ἐμέ.. καί καθάρισόν μου... τήν καρδίαν ἀπό συνειδήσεως πονηρᾶς»* (Εὐχολόγιον, σελ. 57).

126. *«Δακρύων μοι παράσχου, Χριστέ, ρανίδας τόν ρύπον τῆς καρδίας μου καθαιρούσας...»* (Τροπάριον γ΄ ᾠδῆς τοῦ κανόνος, Ὡρολόγιον, σελ. 495) Βλ. καί *«Νοῦν, ψυχήν καί καρδίαν ἁγίασον,*

Ἡ καθαρότητα τῆς καρδιᾶς[127] εἶναι ἐξαιρετικά ἀπαραίτητος ὅρος καί πρέπει νά συνοδεύει[128] τίς προσφορές μας στό ἅγιο θυσιαστήριο, διότι χωρίς αὐτήν ὁποιοδήποτε δῶρο γίνεται ἀηδιαστικό καί βδελυκτό ἐνώπιον τοῦ Κυρίου[129].

Τέλος πρέπει νά προσθέσουμε, ὅτι τό κεφάλαιο τῆς ψυχικῆς καθαρότητας τοῦ πιστοῦ πρίν τήν θεία Μετάληψη εἶναι ἡ καθαρότητα τῆς συνειδήσεως.

Τήν κάθαρση τῆς καρδίας «ἀπό συνειδήσεως πονηρᾶς» ζητάει ἤδη στήν θεία Λειτουργία ὁ Ἱερέας,

---

Σῶτερ...» (Τροπάριον στ΄ ᾠδῆς, Αὐτόθι, σελ. 496) καί τροπάριον τοῦ ἤχου πλ. β΄, «*τήν καρδίαν μου καθάρισον, ναόν αὐτήν ποιῶν τοῦ ἀχράντου σου Σώματος καί Αἵματος*» (Ὡρολόγιον, σελ. 500).

127. Τήν ἁγνότητα τῆς καρδίας τονίζει καί ὁ Ψευδογερμανός Κωνσταντινουπόλεως (Ἱστορία ἐκκλησιαστική, καί μυστική θεωρία. PG 98, 417), οἱ Κάλλιστος δέ καί Ἰγνάτιος Ξανθόπουλοι ἀναφέρονται εἰς τήν «ἐξ εἰλικρινοῦς καρδίας» συνεχῆ θείαν Μετάληψιν τῶν θείων Μυστηρίων (Μέθοδος καί κανών σύν Θεῷ ἀκριβής. Φιλοκαλία, Τόμ. Δ΄, σελ. 284).

128. Ὡς παρατηρεῖ ὁ Ὀλ. Κλεμάν, «*ἡ προσωπική ἄσκησις ἐκκινεῖ ἀπό τήν καρδίαν, τό κέντρον τῆς φύσεώς μας, τόν ἄξονα τῆς ὅλης ὑπάρξεώς μας*» (Βασικόν διάγραμμα τῆς βυζαντινῆς λατρείας, ἐν: Ἡ Λειτουργία μας, σελ. 131) καί συνεχίζεται εἰς τήν λατρείαν.

129. Ὡς παρατηρεῖ ὁ Πρωτοπρεσβύτερος π. Γεώργιος Μεταλληνός, εἰς ἄλλην συνάφειαν, «*ἡ ἄσκηση ἔχει... συγκεκριμένο στόχο τήν κάθαρση τῆς καρδίας, γιά νά γίνει δεκτική τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου Πνεύματος*». Κοσμᾶς Φλαμιᾶτος (1786-1852), Ἕνας μάρτυρας τῆς Ὀρθόδοξου παραδόσεως στό ἑλληνικό κράτος, Ἀθῆναι 1987, σελ. 11 (Ἀνάτυπον ἐκ τῆς «Θεολογίας» ΝΗ΄ (1987), τεῦχ. Β΄, σελ. 302] «*διά τήν μετά τῆς δεούσης καθαρότητος καθ' ἡμᾶς ὑποδοχήν τοῦ βασιλέως Χριστοῦ ἐν ἡμῖν*».

ὥστε ἀκατακρίτως νά ἱερουργήσει τό ἅγιο καί ἄχραντο Σῶμα καί τό τίμιο Αἷμα τοῦ Κυρίου[130].

Αὐτήν τήν κάθαρση ὁ Ἱερέας ζητάει ἀπό τόν Κύριο τόσο γιά τόν ἑαυτό του ὅσο καί γιά τούς πιστούς ὥστε «ἐν καθαρῷ τῷ μαρτυρίῳ τῆς συνειδήσεως ἡμῶν» ὑποδεχθοῦμε τά Ἄχραντα Μυστήρια «εἰς ζωήν αἰώνιον»[131].

Ἡ ὠφέλεια τῆς θείας Μεταλήψεως ὑπάρχει μόνο ἄν μεταλαμβάνει κάποιος τόν ἄρτο μέ ἁγνό, καθαρό νοῦ καί καθαρά συνείδηση[132].

«Ἀλλά ὅπως αὐτό τό πρᾶγμα εἶναι σπουδαῖο καί θαυμαστό, ἔτσι ἄν προσέλθεις μέ καθαρότητα, προσέρχεσαι σέ σωτηρία, ἄν προσέρχεσαι μέ πονηρή συνείδηση, σέ κόλαση καί τιμωρία»[133].

Ὁ ἱερός Χρυσόστομος, ὅσο κανείς ἄλλος ἀπό τούς Πατέρες καί διδασκάλους τῆς Ἐκκλησίας, τόνισε τήν ἀνάγκη ὑπάρξεως τῆς καθαρότητας τῆς συνειδήσεως

130. Εὐχή, ἥν λέγει ὁ ἱερεύς μυστικῶς τοῦ Χερουβικοῦ ἀδομένου, Λειτουργία Χρυσοστόμου (Εὐχολόγιον, σελ. 57).

131. Λειτουργία Μεγ. Βασιλείου, Εὐχή μετά τόν καθαγιασμόν τῶν τιμίων δώρων (Εὐχολόγιον, σελ. 94). Βλέπε καί Εὐχήν τοῦ αὐτοῦ εἰς ἱερέα ἐνυπνιασθέντα (Εὐχολόγιον, σελ. 600).

132. *«Ἐάν ἀμιάντῳ τῷ νῷ, καί καθαρᾷ τῇ συνειδήσει μεταλαμβάνῃ τοῦ ἄρτου»* (Ὠριγένους, Ὑπόμνημα εἰς τό κατά Ματθαῖον, Τόμ. XI, PG 13, 949).

133. *«Ὅσπερ ἐστί μέγα καί θαυμαστόν, οὕτως ἄν μετά τῆς καθαρότητος προσέλθῃς, εἰς σωτηρίαν προσῆλθες· ἄν δέ μετά πονηροῦ συνειδότος, εἰς κόλασιν καί τιμωρίαν»* (Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Ὁμιλία μς΄, δ΄ *εἰς τό κατά Ἰωάννην*, PG 59, 262. Βλ. καί Καλλίστου καί Ἰγνατίου Ξανθοπούλων, Μέθοδος καί κανών σύν Θεῷ ἀκριβής, Φιλοκαλία, Τόμ. Δ΄, σελ. 286).

γιά τήν προσέλευση στήν θεία Κοινωνία, παρουσιάζοντας τήν ἀναγκαιότητά της μέ τήν ἀναγωγή τοῦ ἐλέγχου τῆς συνειδήσεως σ' Αὐτόν τόν Κύριο. «Ἔρχεται κάθε φορά γιά νά δεῖ ὅσους μετέχουν, συνομιλεῖ μέ ὅλους καί τώρα στήν συνείδηση θά πεῖ, φίλοι πῶς βρεθήκατε ἐδῶ, ἀφοῦ δέν ἔχετε ἔνδυμα γάμου;»[134].

Ἡ προσέλευση στό Μυστήριο προϋποθέτει ὄχι τίς ἑορτές τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά συνείδηση καθαρή κατά Χριστόν, χωρίς τήν ὕπαρξη τῆς ὁποίας κρίνεται ἀδύνατη ἡ προσέλευση τοῦ πιστοῦ στήν θεία Μετάληψη[135]. Γι' αὐτό συνιστᾶ: «Γνωρίζοντες λοιπόν αὐτά, ἄς ἐξαφανίσουμε τήν ὀργή, καί, ἀφοῦ καθαρίσουμε τήν συνείδησή μας, μέ πραότητα καί ὅλη τήν καλωσύνη μας ἄς πλησιάσουμε στήν τράπεζα τοῦ Χριστοῦ»[136].

Ἡ καθαρότητα τῆς συνειδήσεως[137] τοῦ πιστοῦ πού προσέρχεται στήν θεία Εὐχαριστία εἶναι τό μόνο κρι-

134. «Ἔρχεται καθ' ἑκάστην ἰδεῖν τούς ἀνακειμένους, πᾶσι διαλέγεται καί νῦν ἐν τῷ συνειδότι ἐρεῖ· Ἑταῖροι, πῶς ἐστήκατε ὧδε, μή ἔχοντες ἔνδυμα γάμου;» (Ὁμιλία γ΄, ε΄. *εἰς τήν πρός Ἐφεσίους*, PG 62, 29).

135. Ὁμιλία ιζ, δ΄ εἰς τήν πρός Ἑβραίους· (*Περί τοῦ μή καταφρονεῖν τῆς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας καί τῶν ἁγίων μυστηρίων* (PG 63, 132) Λόγος Θ΄, PG 63, 629· Λόγος ΜΖ΄, *Εἰς τό μή ἀναξίως προσέρχεσθαι τοῖς θείοις μυστηρίοις*, PG 63, 897).

136. *«Ταῦτα οὖν συνειδότες, πᾶσαν καταλύσωμεν ὀργήν, καί καθαίροντες ἑαυτῶν τό συνειδός, μετά πραΰτητος καί ἐπιεικείας πάσης προσέλθωμεν τῇ τραπέζῃ τοῦ Χριστοῦ»* (Ὁμιλία α΄, ς΄ «*Εἰς τήν προδοσίαν τοῦ Ἰούδα*», PG 49, 389. Βλ. καί Ὁμιλία β΄ ς΄, PG 49, 392).

137. «*Περί τῆς συνειδήσεως ὡς μέσου προσεγγίσεως τοῦ Θεοῦ*» (βλ. Βασ. Τσάκωνα, *Ἡ περί συνειδήσεως διδασκαλία τοῦ Ἀποστόλου Παύλου*, ἐν Ἀθήναις 1968, σελ. 99-102).

τήριο[138] τῆς ἐπάξιας προσελεύσεώς του, σύμφωνα μέ τόν ἱερό Χρυσόστομο, ὅπως παρατηρεῖ καί ὁ Νεόφυτος Καυσοκαλυβίτης.

«Διότι οὔτε αὐτός ὁ θεῖος Χρυσόστομος... κατά τήν διδασκαλία του ἀναφέρει περί τελείου καί ἀτελοῦς, ἀλλά μόνο μιλάει γι᾽ αὐτόν πού ἔχει καθαρθεῖ ἤ καθαίρει τήν συνείδηση»[139].

Συνεπῶς ὁ καθαρισμός τῆς ψυχῆς, τοῦ νοῦ, τῆς διάνοιας καί τῆς καρδιᾶς τοῦ ἀνθρώπου ἀποτελεῖ οὐσιαστική προϋπόθεση γιά τήν προσέλευση στήν θεία Κοινωνία. Αὐτή τήν καθαρότητα ἀποκτᾶ ὁ ἄνθρωπος μέ τήν μετάνοια καί τήν ἐξαγόρευση τῶν ἁμαρτιῶν του. Ἡ συνείδηση τοῦ πιστοῦ καθαρίζεται ἀπό κάθε ρύπο μέ τό μυστήριο τῆς ἱερᾶς Ἐξομολογήσεως, μέ τήν εἰλικρινῆ μετάνοια καί τά καθαρτικά δάκρυα, ὅπως τοῦ Πέτρου.

138. Μάρκου Σιώτου, Θεία Εὐχαριστία, σελ. 30.

139. *«Οὐδέ γάρ οὐδ᾽ αὐτός ὁ θεῖος Χρυσόστομος... διδάσκων, τελείου καί ἀτελοῦς διαφοράν εἰσάγει, ἀλλά μόνον κεκαθαρμένου ἤ καθαιρομένου τήν συνείδησιν»* (περί συνεχοῦς Μεταλήψεως, σελ. 47. Βλ. καί σελ, 51, 52 καί 103-104).

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ἐάν ὅμως ὁμολογοῦμε τίς ἁμαρτίες μας μέ συναίσθηση τῆς ἐνοχῆς μας, ὁ Θεός εἶναι ἀξιόπιστος τηρητής τῶν ὑποσχέσεών Του πού σχετίζονται μέ τήν ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν μας. Ἐπιπλέον εἶναι καί δίκαιος. Κι ἐπειδή εἶναι καί ἀξιόπιστος καί δίκαιος καί δέχθηκε τήν θυσία τοῦ Υἱοῦ Του, συγχωρεῖ τίς ἁμαρτίες καί μᾶς καθαρίζει ἀπό κάθε ἀδικία.

Ἐάν ποῦμε ὅτι δέν ἔχουμε διαπράξει ἁμαρτία, διαψεύδουμε καί παρουσιάζουμε ψεύτη τόν Θεό, καί λόγος Του δέν ζεῖ μέσα μας[140].

140. *«Ἐὰν ὁμολογῶμεν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, πιστός ἐστι καὶ δίκαιος, ἵνα ἀφῇ ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας καὶ καθαρίσῃ ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀδικίας. ἐὰν εἴπωμεν ὅτι οὐχ ἡμαρτήκαμεν, ψεύστην ποιοῦμεν αὐτόν, καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν»* (Ἰωάννου Α΄, α΄ 9-10).

Ἐκδοτική Παραγωγή

ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ Α.Β.Ε.Ε.
Ἀρδηττοῦ 12-16, 116 36 Ἀθήνα
Τηλ.: 210.921.7513, 210.921.4820 • Fax: 210.923.7033
www.eptalofos.gr • e-mail: info@eptalofos.gr